

ULUSLARARASI EKONOMİDE “OYUN TEORİSİ” VE YAKLAŞAN KÜRESEL FİNANS SAVAŞI

Ramazan KURTOĞLU¹

ÖZET

1978 Washington Konsensusu ile başlayan neoliberalizm süreci kapitalizmi finansallaştırmıştır. 2008 mali krizinden bu tarafa finansallaşma süreci başta FED'nin parasal genişleme politikalarıyla giderek milli ekonomiler ve küresel ekonomi için daha büyük tehditler oluşturmaktadır. Öncelikle gelişmekte olan ülkelerin milli ekonomileri daha yıkıcı risklerle karşılaşabilirler.

ABD Savunma Bakanlığı'nın (Pentagon) Mart 2009'dan itibaren “Küresel Finans Savaşı” tatbikatı yaptığı artık sır değil. Kur savaşları, ticaret savaşları ve nihayet küresel finans savaşı Yeni Dünya Düzeni kurma mücadelesinin bir başka boyuta taşınarak devam ettiğini gösteriyor. Ancak önümüzdeki yıllar neoliberal ekonomi paradigmasının hayali ikonlarının da yıkılacağı bir dönem olacağına dair işaretleri de veriyor.

Anahtar Kelimeler: Washington Konsensusu, Finansallaşma, Neoliberalizm, Kur Savaşları, Ticaret Savaşları, Küresel Finans Savaşı, Paradigma.

“THE GAME THEORY” IN INTERNATIONAL ECONOMICS AND THE UPCOMING GLOBAL FINANCIAL WAR

---

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, İİBF, Uluslararası Ticaret Bölümü, ramazankurtoglu@aydin.edu.tr

ABSTRACT

The neoliberalism period that started with 1978 Washington Consensus, financialized the capitalism. Starting from 2008 financial crisis, the financialization period pose a bigger thread for national economies and global economy with FED's monetary expansion policies. First of all, the national economies of developing countries can face more destructive risks.

It is not a secret any more that, USA Department of Defense (Pentagon) simulating / practising "Global Finance War" operations starting from March 2009. Currency / rate wars, trade wars, and finally global finance wars how that the battle of setting up New World Order is continue by transforming to a different stage . But, for coming years give signals of the imaginary icons of the neoliberal economic paradigm to collapse.

Key Words: *Washington Consensus, Financialization, Neoliberalism, Currency Wars, Trade Wars, Global Finance War, Paradigm*

1. GİRİŞ : ENFORMASYON KAPİTALİZMİNİN ÇELİŞKİSİ

Kasım 2007'de "Political Economy Research Institute"den Thomas Palley tarafından yazılan "Financialization: What it is and Why it Matter" başlıklı rapor neoliberal kapitalizmin nasıl bir süreçte "finansallaştığını" ortaya koymaktadır. Rapora göre "finansallaşma evresine genellikle sıcak ekonomik büyüme eşlik etmektedir..." "İngiltere dışındaki bütün ülkelerde, 1979'dan sonra başlayan finansallaşma evresindeki ortalama yıllık büyüme düştü. Ayrıca büyüme yavaşlayan bir eğilim de göstermektedir. Bu sebeple 1980'lerdeki büyüme 1990'lardakinden daha yüksek seviyede iken, 1990'lardaki de 2000'li yıllardakinden daha yüksektir. Üstelik finansallaşma tarafından oluşturulan iş devresi istikrarsızlaşmış olabilir ve uzun bir durgunlukla sona erebilir. İşte bu uzun durgunluk finansallaşmanın sonucu olup ücret durgunluğu ve artan gelir eşitsizliği temelde finans sektörünün menfaatleri tarafından sürüklenen değişimlere bağlıdır. Finansallaşma ve "borç finansı kültürü" ekonomiyi borç-deflasyonuna ve uzun daralmaya açık hale getirilebilir."

Amerikalı ekonomist-gazeteci Amy Cortese "Loka Yatırım" (Locavesting, The Revolution in Lokal Investing and How to Profit from It) adlı 2011 yılında yayımlanan kitabında şunları yazıyor: "Büyük buhrandan beri yaşanan en kötü ekonomik gerilemeyi beraberinde getirecek olan Lehman Brothers'ın iflasının birinci yıl dönümüydü. 15 milyon Amerikalı işten çıkarılmıştı. Milyonlarca insan evlerinin değerinden daha fazlasını

borçlanmıştı ve hacizle karşı karşıyaydı. Ülkenin dört bir yanında küçük işletmeler, diğer bir ifadeyle istihdamın ve inovasyonun motorları, kredi ve büyüme sermayesine açtı. Nitekim New Hampshire Üniversitesi “Center for Venture Research” (Girişimcilik Araştırmaları Merkezi) profesörlerinden Jeffrey Sohl bu duruma, yani küçük işletmelerin 250 bin ile 5 milyon dolar arasındaki bir tutarda sermaye meydana getirmeye çalışan teşebbüsçülerin şirketleri iyi bir biçimde büyüme gösteriyor olsa dahi karşılaştıkları temel güçlük sermaye yetersizliği idi ve Sohl buna “SERMAYE BOŞLUĞU” adını veriyor.

Değer ile sermayenin, yani paranın endüstride birbirinden çok farklı manalara karşılık geldiği bir gerçektir. Değer, hızlı bir şekilde paraya dönüştürülebilir; paranın değere dönüştürülebilmesi içinse, öncelikle ortada buna “değer” bir şeyin olması gerekir. Değer, üretimin somutlaşmasıdır.

“2008 mali krizinden sonra yine de Wall Street’te işler düzeliyordu. S and P endeksi tekrar yükseliyordu. Vergi mükelleflerinin karşıladığı 700 milyar dolarlık destek ve acil durum kredileri ve garanti programlarıyla verilen trilyonlarca dolardan sonra ülkenin en büyük bankalarının işleri yolundaydı. Banka mevduatlarının toplamının % 60’ını aralarında paylaşan en büyük dört bankaysa pastadan daha da büyük bir pay almıştı. Goldman Sachs, 140 yıllık tarihindeki en büyük üç aylık kâr bilançosunu açıklamıştı ve söz konusu kâr büyük ölçüde bu dalgalı piyasada kendi öz kaynaklarıyla alıp sattığı hisse senetlerinden beslenmişti. Morgan Stanley, çalışanlarına dağıtmak için gelirinin % 62’lik okkalı bir kısmını bir kenara ayırdı. Main Street ile Wall Street arasındaki bu büyük kopukluk çarpıcı şekilde netti.”

Yukarıda yazarın zikrettiği Wall Street Amerikan finans sektörünü ve büyük işletmeleri, “Main Street” ifadesi ise reel sektörü ve küçük işletmeleri temsil eden kavramdır. En azından 300 yıllık bir süreci değerlendirdiğimizde gerçekten de finans sektörü ile reel sektör arasında, özellikle son 30-40 yılda inanılmaz bir kopma ortaya çıkmıştı. Kültürel antropoloji ve tarihi materyalizmin sentezini sunan Eric Wolf 1982’de yayımlanan “Tarihi Olmayan Halklar” kitabında kapitalizmin kökenlerini 15. yüzyılın sonlarında arar. O devirde Judeo-Hıristiyan Tanrı’sına ve kâra hizmeti görev bilen tüccarlar Vera Cruz’dan Nagasaki’ye kadar uzanan bir coğrafyada ticari kaynaklara ulaşır, baskıcı yöntemlerle bu ürünlerin dağıtımını yapıyorlardı. Bu tarihi dağıtım sistemi, günümüzde serbest piyasa ekonomisi olarak tanımlanan neoliberal küresel kapitalist sistemin ilk adımları arasında yer almaktaydı. Son 30 yılda sık sık tekrarlayan ağır mali krizler ise Immanuel Wallerstein ‘in İstanbul’da bir toplantıda söylediği gibi, “sistem kendi sonunu getirmediği...” daha insani bir yapıya bürünmeyeceği çok

açık. Özellikle neoliberalpostmodernizm ile giderek hızlanan temel olgular: İnsan ilişkilerinin sunileşmesi, ferdin atomizasyonu veya daha açık ifadesiyle toplumsal değerlerin kaybı.

Mevcut neoliberal kapitalist sistemin, 300 yıllık kapitalist düzenin en ağır versiyonu olması, eşitsizliği sürekli olarak yüksek seviyede beslemesi, fertleri ahlaki çelişkilerle yüz yüze bırakıyor ve hem bireysel, hem toplumsal huzursuzluğu artırıyor. 2008 krizinden bu tarafa yerkürede olan bitenler bir kez daha yukarıdaki tespitleri gösteriyor. İnsanın değersizleştirildiği, adil paylaşımdan uzak bir düzenin öznesi haline getirildiği bir dönemi yaşıyoruz. Bu durum bilim ve siyaset erbabına ve toplumun her kesimine derece derece ağır bir sorumluluk yüklüyor. Kapitalizmin kendi içinde bile olmak kaydıyla, Amy Cortese'nin "Loka yatırım" kitabındaki "başka-insanlı bir kapitalizm" bile bir geçiş süreci için alternatif olabilir. Çünkü insanlık yeni alternatifler üretmediği takdirde neoliberal/postmodern insafsız sömürü sadece emekle sınırlı kalmayıp bireyin kendisine giderek daha çok yabancılaştığı bir "hiksoslaşma"-mankurtlaşma, sürüleşme dönemine gireceğiz. Bu durumu Wallerstein "hegemoni-sonrası dönem" olarak nitelendiriyor ve her adımda sistemin yıkımına doğru, geri dönülmez bir biçimde ilerlediğimizi belirtiyor.

ON BANKADAN OLUŞAN KÜRESEL FİNANS SOSYALİZMİ

Nitekim "Dünya on bankanın esiri. Bankalar, kârları ceplerine atıyor, zararları topluma yükleniyor. Bu çarpık düzen uzmanlar tarafından "sadece bankalarla süper zenginleri kollayan sosyalist düzen" olarak tanımlanıyor. Finans uzmanı Max Otte'ye göre "Siyasi otorite bunun üstesinden gelemmez. Çünkü büyük finans piyasası aktörleriyle milyarlar ve finans lobisi, hükümetleri parmağında oynatıyor."

Gerçek şu ki, neoliberal "rasyonalite" ve "görünen el" tarafından düzenlenen finansal piyasalar büyük işletmelere hizmet etmek üzere kurgulanmış vaziyette. Tabii ki, bu işletmelere HİZMET ETTİKLERİ durumlar için geçerli fakat onlara da her daim hizmet ettikleri söylenemez. Finans piyasalarında çılgınca havalarda uçan trilyonlarca doların YÜZDE BİR'inden daha azı üretken gayelerle yani işe birilerini almak, işini büyütme ya da yeni ürünler geliştirmek isteyen şirketlere sermaye sağlamak maksadı ile kullanılmakta. Gerisiyse, yani yüzde 99'la borsanın ve spekülasyonun her şeyi yutup yok eden midesinde kaybolup gidiyor. Ayrıca yatırımın söz konusu minnacık üretken kısmı da, büyük ölçüde ilk ya da ikincil halka arzlarda hisse senedi ihraç etmek için yeterince büyük olan şirketlere gidiyor ve bu şirketler, kendi aralarında ayrıcalıklı bir grup

oluşturmaya başlıyor. Meydana getirilen istihdam içerisinde DÖRT İŞTEN ÜÇÜNÜ ve GSYİH’ın da yarısını küçük şirketlerin ürettiği dikkate alındığında, sistemin mevcut işleyişi sermayenin verimli bir şekilde dağıtılmadığına işaret ediyor.

Neoliberal iktisat politikalarının istihdam yaratmada yetersiz kaldığı malumun tekrarı. “American Enterprise Institute”den Desmond Lachman, “Şirketler işgücü piyasasındaki durgunluğu istismar ediyorlar. Durgunluktan kaynaklanan pazarlık güçlerini, sosyal yardımları ve ücretleri kısmak ve çalışma saatlerini uzatmak için kullanıyorlar” diyor. Ancak bir de küçük ve orta ölçeklilerin aleyhine, büyüklerin lehine işleyen kamunun gelir kaybı söz konusu. Mesela ABD’deki resmi, kurumlar vergi oranı % 35 fakat büyük şirketlerin pek azı bunu gerçekten ödüyor. Devlet Mali Sorumluluk Ofisi (Government Accountability Office-GAO) tarafından 2008’de yayınlanan bir rapora göre, Amerika’nın en büyük şirketlerinin dörtte biri 2005 yılındaki 1.1 trilyon dolarlık brüt gelirleri üzerinden hiç federal gelir vergisi ödememişlerdir. Bir başka örnek, General Electric 2010 senesinde yeryüzü genelindeki faaliyetlerinden 14 milyar dolar kâr etti. Şirket, ABD’de hiç vergi ödememesinin yanısıra 3.2 milyar dolarlık da bir vergi iadesi istedi. Görülüyor ki, bunları değerlendirdiğimizde büyük şirketlerin ABD’nin vergi gelirlerindeki payı 1950’lerin ortalarında % 30’lar seviyesindeyken 2009’da sadece % 6 olarak gerçekleşti. ABD federal devlet bütçesi tahminen 1.4 trilyon dolarlık bir bütçe açığı ile karşı karşıyayken, vergi yükü küçük şirketlerin ve sıradan vatandaşların sırtında. Bu durumun Türkiye’deki en önemli tezahürü dolaylı verginin % 70’lerin üzerine çıkmasıdır.

GAO’ya göre 2007’de “Tax Havens”, yani vergi cennetlerinde Citigroup’un 427, Morgan Stanley’in 273, Bank of America’nın 115, Lehman Brothers’ın 57, JP Morgan Chase’in 50, Goldman Sachs’ın 29 ve AIG’nin 18 bağlı ortaklığı vardı. Bir başka örnek, Goldman Sachs 2008’deki 2 milyar dolardan fazla kârı için sadece 14 milyon dolar federal vergi ödedi. Elbette söz konusu olan sadece bu devasa finans şirketleri değil. En büyük 100 halka açık Amerikan şirketinin 83 tanesi offshore vergi cennetlerinde para istifliyor. “Do No Evil” (Kötülük Yapma) sloganını kullanan internet arama motoru Google gelirlerini vergi cennetlerinde ve masraflarını da daha yüksek kurumlar vergisi oranlarına sahip olan ülkelere kaydırarak geçtiğimiz üç sene içerisinde vergilerinden bir milyar dolardan fazlasını ödemedi. Bu durumdan, neoliberalizmin destekçilerinden, büyük şirket yanlıları bile rahatsız. Nitekim Harvard Üniversitesi işletme profesörü ve şirket stratejisti Michael Porter, “Yaygın kanaat, büyük şirketlerin yerel toplumun genelini aleyhine zenginleştikleri yönünde” diyor. PEW

tarafından yapılan bir ankete göre Amerikan halkının sadece % 19'u büyük şirketlere güven duyarken, halkın ABD Kongresi'ne olan güveni daha da aşağı. Buna mukabil Amerikalıların üçte ikisinden fazlasının küçük işletmelere “çok fazla” ya da “oldukça” güveni var. Geçen on yılın süper zengin Amerikalılar açısından oldukça iyi olduğu anlaşılıyor. Amerika'nın en zengin yüzde BİRLİK kesimi, 1976 yılında vergi öncesi gelirlerin % 9'undan daha azını alırken, bu oran 2007'de % 23.5'e yükselmiş durumda. Başka bir ifadeyle Amerikalıların % 1'i ABD'nin özel servetinin üçte birinden fazlasına sahip. Bu sonuç aynı zamanda en altta kalan % 90'lık Amerikan halkının sahip olduğu bütün servetten daha fazla. Bazı uzmanların ABD'yi bir “hedge fon” cumhuriyeti olarak tanımlamaları haksız da sayılmaz. Hâsılı, 30 yıllık neoliberal politikaların ABD'yi getirdiği durum oldukça trajik. Aynı durum İngiltere, Meksika, Yeni Zelanda, Türkiye, Arjantin ve Brezilya vs. ülkeler içinde üç aşağı beş yukarı aynı.

Kısacası ana akım ekonominin insanların kahr çoğunluğunun sürdürdüğü hayatın ekonomik ilişkileriyle alakalı söyleyecek akıllıca tek bir sözü yoktur. Neoliberalizmin iddia edildiği gibi “rasyonel insan”a da dayanmamaktadır. Beyin gelişimi alanındaki araştırmalar herhangi bir seviye için başarılı eğitimde en önemli faktörün İLİŞKİ KURMA becerisi ve DUYARLI olma yeteneği olduğunu söylüyor. Neoliberal kültürün belki de en temel problemi ilişki kurma ve duyarlılık hususunda. Ekonominin kişisel çıkarla güdülen bir elektronik cihaz olduğu fikri elbette metaforik bir kabulden başka bir şey değildir.

NEOLİBERALDEN NEOLİBERALİZME AĞIR TENKİTLER: “OYUN TEORİSİ” İLE ALDATMA

Alman sağ kanat entelektüellerinin önde gelen isimlerinden biri. Yine Almanya'nın en etkili sağ kanat gazetelerinden FrankfurterAllgemeine (FAZ) gazetesinin yayıncısı. Neomuhafazakar Frank Schirrmacher son kitabı “EGO-Hayatın Oyunu” (Ego-DasSpiel, DesLebens) ile gerek Almanya, gerek Avrupa'da büyük tartışmalara sebep oldu. “Schirrmacher sola mı kaydı” dedirtecek kadar “neoliberalizme”, “rasyonel düşünce” ve “serbest piyasa”ya ağır tenkitler yönelten yazarın, 2008 krizinden bu tarafa neoliberal kapitalizme yönelik tenkitleri kırk basamak daha yukarı taşıdığı anlaşılıyor. “Yeni sağ”ın ekonomik, siyasi, sosyal anlayışına yönelik ağır tenkitlerin yine sağ kanat entelektüellerden gelmesi bizce insanlığın hayrına bir gelişme. Nitekim daha 1999'da İngiliz Yeni Sağ düşünürlerinden Prof. John Gray'ın

“Sahte Şafak-Küresel Kapitalizmin Aldatmacaları” adlı kitabı ile neoliberal kapitalizme ağır tenkitler yöneltmişti.

Soğuk savaş (1945-1990) döneminde Batı Paktı'nın elini güçlendiren ve Sovyet bloğunu yıkan temel teori ve pratiklerden biri, belki de en önemlisi ABD'nin Princeton Üniversitesi profesörlerinden John Nash tarafından geliştirilen “Oyun Teorisi”dir. Başrolünde Russell Crowe'un oynadığı “A Beautiful Mind” (Akıl Oyunları) filmi bu teorinin Sovyetler'e karşı nasıl kullanıldığına dair göndermelere de yer verir.

Kapitalizmin “görünmez eli” neoliberal kapitalizmde radikal bir şekilde “rasyonel insan” ve “serbest piyasalar” zeminine dayandırılmış olup 1978 Washington Konsensüsü ile yeryüzüne “deregülasyon” (kuralsızlaştırma) politikaları olarak ABD ve İngiltere'nin önderliğinde ama IMF, WB, GATT/WTO gibi milletlerarası kurum ve kuruluşlar “çapa” ve “çapa”ları ile başta Türkiye olmak üzere “her derde deva reçete” olarak dayatılmıştı.

İşte söz konusu deregülasyon politikaları, kapitalizmin 300 yıllık tarihinde hassaten son 30 yılda ağır ve sık tekrar eden finansal, ekonomik, siyasi ve toplumsal krizlerin patlak vermesine sebep oldu. Bu süreçte ana akım basın, gazeteler, radyolar, televizyonlar, Hollywood merkezli çizgi filmler, sinema filmleri, televizyon dizileri ve programlarıyla bilgisayar oyunları “tek tip insan” modeli için yoğun şekilde kullanıldı. Bu ürünleri küresel pazara sunanlar hep aynı ailelerin kontrolündeki şirketler oldu. Söz konusu şirketlerin çoğu ise Wall Street ve City bankerleri olan birkaç düzine elitist aile mensuplarının elindeydi.

Yukarıda kısaca özetlediğimiz son 30 yıllık “Enformasyon Kapitalizmi” ne artık sağ kanat düşünürler bile tahammül edemiyorlar. Nitekim Frank Schirrmacher “Ego” kitabında; soğuk savaş sonrası Wall Street bankaları ve yatırım şirketleriyle CIA'nın kontrolünde olduğu iddia edilen Rand Corporation gibi “vakıf destekli” kurumlara gelen fizikçilerin, finans piyasalarında “oyun teorisi”ne dayalı bir ALDATMA-KANDIRMA sistemi kurduğunu ifade ediyor.

Yazarın ileri sürdüğüne göre, “Enformasyon Kapitalizmi” fizikçiler ve finansçılar işbirliği ile “rasyonel düşünen insan” mitine dayalı “kendi azami menfaatine programlanmış bir EGO-MANYAK canavar insan tipi meydana getirdi. Üstelik gerçekte normal insan mantığına aykırı olan bu canavarı, insanlığa şimdi de EN GELİŞMİŞ İDEAL İNSAN MODELİ diye pazarlıyorlar. Hâlbuki bu “rasyonel düşünen canavar insan tipi” normal insan mantığına aykırı.

“Oyun Teorisi”ne göre yazılan bilgisayar yazılımlarıyla programlanan BORSA-FİNANS sistemi KANDIRMA yöntemlerine dayalı. Önce bilgisayarlar kandırılıyor, sonra bilgisayar çıktılarıyla insanlar.

Öte yandan yapılan araştırmalar, bilgisayar oyunlarının hikayelerine gizlenmiş çok sayıda subliminal (bilinçaltı) işgale yönelik mesajlar bulunduğunu gösteriyor. Bu oyunların belli fikir ve ideolojileri yaymak için küresel güç merkezleri tarafından kullanıldığını ortaya koyuyor. Özellikle üç boyutlu savaş ve strateji oyunları ile ruhsal tahribat, iki boyutlu oyunlarla da Judeo-Hıristiyan Batı hayranlığı ve küresel dil adı altında İngilizce dayatması yapılarak, bir nevi “özendirme” faaliyeti yürütüyor. Farklı farklı da olsa bilgisayar oyunlarındaki ortak tema “tek tip insan” modeli için kitlelere; “Değiş ve küresel ol” deniliyor.

Bu anlamda küresel kapitalizmin “dijital kapitalizm” olarak yeniden yapılanması “mono kültür” ve “tek tip insan” modeli hedefi açısından oldukça önemlidir. Küresel oyun pazarında ABD tek başına % 50’lik bir paya sahip olup Avrupa ile birlikte % 65’lik bir dilime hükmederek temel aktör konumundadır. Araştırma sonuçlarına göre 2008’de patlak veren ve halen devam eden ekonomik kriz dahi bilgisayar oyunları satışlarını etkilememiş görünüyor. 2012’nin ilk çeyreğinde sadece ABD’de % 17’lik bir artışla üç milyar dolarlık bir satış rakamına ulaşmış. Günümüzde sadece ABD’de bu alanda yüz binlerce kişinin çalıştığı, mesela tek başına The Interactive Digital Software Association (IDSA) yazılım mühendisliğine bağlı çalışanların sayısının 90 bin kişi olduğu ve bu endüstrinin her yıl % 26 büyüme kapasitesine sahip olduğu belirtiliyor.

Duruma Türkiye açısından baktığımızda ise vaziyet oldukça vahim. Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu (TÜDOF) Başkanı Mevlüt Dinç, dünya bilgisayar oyun sektörü satışlarının 70 milyar dolara ulaştığını ve Türkiye’de 200 milyon dolar gibi bir satış rakamına ulaştığını belirterek ilave ediyor: “oyun oynama yaşının 5’e düştüğü Türkiye’de yaklaşık 20 milyon kişi bilgisayarda oyun oynuyor. Bu rakamlar, sektörün manevi ve kültürel boyutunun öne çıktığının göstergesidir. Çok küçük yaştaki oyuncuları kapsadığı için aileyi de yakından ilgilendiriyor.”

Frank Schirrmacher “Ego-Hayatın Oyunu” kitabında “enformasyon kapitalizmini” “insanların ruhunu çalan piyasa sistemini” ağır bir şekilde tenkit ederek neoliberal kapitalizmi doğrudan hedef aldı.

“Oyun Teorisi”nin temeli “Nash ikilemi” veya “mahkum ikilemi” denilen bir yöneme dayanıyor. Yani kendi çıkarı için yalan da söyleyebileceğini hesaba katarak bir strateji-yöntem geliştirmeyi öngörüyor. Bir başka anlatımla, her insan kendi menfaatini düşünür ve oyunu kazanmak

için karşısındaki insanı aldatır. Çünkü “rasyonel insan” kazanmak ister. Böylece ALDATMA-KANDIRMA-İHANET üçlüsüne dayalı prensipler, karşısındaki insanın davranış şifrelerini çözmek için TEMEL FAKTÖR haline gelir.

Soğuk savaş esnasında ABD’li askeri stratejistler ve fizikçiler oyun teorisine dayalı projelerle Sovyet bloğunu çökerttiler. Yazara göre, 1990’ların başında soğuk savaş bitince işsiz kalan fizikçiler Wall Street bankaları ve finans şirketlerine gittiler. Şimdi aynı oyun teorisi fizikçi-finansçı işbirliği ile dünyaya diz çöktürüyor. İnsanlık bunların şekillendirdiği “ego modeli” ve ideolojisinin kurbanı oluyor. Savaş için geliştirilen “oyun teorisi” günümüzde neoliberalizmin hizmetinde barışı dinamitliyor. “Rasyonel insan” mitine dayalı bu düşünce kuramı “Ego ideolojisi” soğukluk ve otizm yayıyor. Neticede “ego-manyak” insan tipi ile adeta bir “canavar” (monster) peydahladılar. Sonuçta insanlık ailesi içinde ego-manyaklık, psikopatların psikopatlar için geliştirdiği bir ideoloji haline geliyor.” Schirrmacher “Enformasyon Kapitalizmi”ni şu sözleriyle tenkide devam ediyor: “Bizim dijital gerçeğimizi ve günlük hayatımızı belirliyorlar. Sanal dünyayı gerçek gibi sunan programlar yapıyorlar. Bunların yaratıcısı olan Wall Street “eke”leri ve “bobo”ları için hayat bütünüyle bir savaş. Savaş yerine işbirliği yapmaya kalkanlara ise, yani normal insanlara “hasta” damgası vuruyorlar.” Hemen ekleyelim, yukarıda da belirttiğimiz gibi bu sürecin en büyük kitle yönlendiricisi, her türlü psikolojik harp metotlarını, başta bilinçaltı işgal yöntemleri olmak üzere, kullanan Hollywood yapımı sinema, televizyon ve bilgisayar ürünleridir ki bu sayede insanlık son 30 yılda tarihteki en büyük ve hızlı “dönüşümü” yaşamıştır.

Neoliberal kapitalizme yönelttiği sert tenkitlerle gündeme oturan “Ego” kitabına göre, ego-manyak tipolojisi körükleyenler, soğuk savaş döneminin atom çağında askeri laboratuvarlarda çalıştırılan fizikçiler. Sosyalist blok çöktükten sonra Wall Street bankaları ve finans şirketlerine doluştular. Oralarda Rand Corporation gibi, devlet ve yarı devlet kuruluşlarının, askeri ve bilimsel araştırmaların iç içe geçtiği, vakıflara dayalı kurumlar ortaya çıktı. Bu kurumlar “kendi menfaatlerini son kertesine kadar geliştirmeye dayalı” yeni bir insan tipinin doğmasını körüklediler.

Schirrmacher bu tenkitlerinden sonra “sola mı kaydınız” sorularına şu cevabı veriyor: “Ne alakası var. Bu çarpık bireyci ve aldatıcı kapitalist sistemin sebep olduğu krizler sonucunda, özellikle 2008 krizinden sonra, batık bankaların yükünü kamuya yükleyenler ve borçları devletleştirenler herhalde ben değilim.”

Bir başkası, Güney Koreli ve anti Marksist iktisat profesörü Ha-Joon Chang “Kapitalizm Hakkında Size Söylenmeyen 23 Şey” adlı meşhur kitabında neoliberal kapitalizme oldukça usturuşlu tenkitler yöneliyor: “Serbest piyasa diye bir şey yoktur. Her piyasanın seçme hürriyetini kısıtlayan bazı kuralları ve sınırları vardır. Bir piyasa ancak altında yatan, göremediğimiz sınırlamaları şartsız olarak kabul ettiğimiz için serbest görünür. Nesnel olarak tanımlanmış bir SERBEST PİYASA gerçeğinin var olduğu efsanesinin aşılması kapitalizmi anlamaya giden yolda atılması gereken ilk adımdır.”

Yine bir başka akademisyen, ABD’li Julie A. Nelson şöyle diyor: “Eğer hayatımı akademik çalışmalarım boyunca bana öğretilenler doğrultusunda yaşayacak olsaydım, üç parçalı bir kişilik bölünmesi geliştirmek durumunda kalacaktım. Tıpkı William Baumol gibi iktisatçı benliğim, ekonomik makinenin güzelliğini takdir ediyor olurdu. David Korten gibi etik kişiliğim, ekonomik ezici gücün meydana getirdiği haksızlıklara sövüp sayardı. Kadın kişiliğim ise, tıpkı devlet vekili gibi kişisel olmayan ekonomik hayatın koca fabrikasında bireysel alaka ve bakım için bir yer açmaya çalışıyor olurdu.”

Bu süreç “küreselleşme” kavramı ile tanımlanıyor. Ekonomist Michael Tanzer, bu kavramı şu şekilde açıklıyor: “Küreselleşme, milli sınırları aşır, her yere nüfuz etmiş büyük sermaye birikimlerinin ve dev ulus ötesi şirketlerin geçen 20-25 yıl içinde olağanüstü büyümelerini ifade etmektedir. Bu küreselleşme olgusu sonuçta büyük ölçüde bilgisayarlar, telekomünikasyon ve hızlı taşımadaki teknolojik gelişmelere paralel olarak meydana gelmiştir.” Bunun anlamı dünya genelinde “şirket iktidarı” yahut “şirket sosyalizmi”dir. Dünyanın en büyük 200 şirketi küresel ölçekteki ekonomik faaliyetin yaklaşık % 30’unu yürütürken, dünyadaki işgücünün sadece % 1’inden daha azını istihdam etmektedir. Adam Smith şöyle der: “Sivil devletin lüzumluluğu, kıymetli malların edinilmesiyle artar. Fakirliğin olduğu yerde devlet olamaz, zira devletin asli vazifesi, zenginliği güven altına almak ve zengini fakirden korumaktır.”

“Klasik ekonominin kuralları artık çoktan önemini yitirdi. Klasik ekonomi bilimi insanı her alanda sadece kendi çıkarını düşünen bir canlı olarak görür. Ekolojik ekonominin kurallarını da maalesef birçok ülkede henüz geçerli kılamadık. Bunlardan biri de Türkiye. Ekolojik ekonomi büyümenin artık tehlikeli bir sınıra ulaştığını söylüyor. İnsanlık, dünyayı son 200 yılda bitirdi.”

HOLLYWOOD YAPIMLARINDA VE BİLGİSAYAR OYUNLARINDA BİLİNÇALTI OPERASYONLARI

Büyük paralar harcanarak çekilen filmler, küresel bankerlerin emrinde olan sinema sanayi, özellikle çocuklara ve gençlere yönelik küresel yapımlar, bilgisayar oyunları ve diğer ürünler... hepsi temelde “masum” görünürler. Peki, gerçekten öyle midirler?

1906 yılında yapılan ilk çizgi animasyon filmi “Humorous Phases of Funny Faces” (Komik Yüzlerin Gülünç Halleri) ile başlayan süreç günümüzde başta ABD-Hollywood merkezli olmak üzere dev bir endüstri haline geldi. İkinci Dünya Savaşı ve özellikle 1970’lerin sonundan itibaren insanlığa dayatılan neoliberalizm ile birlikte basın sektörünün her çeşidine Wall Street-Londra City merkezli küresel oynayan bankerler hâkim oldu. Her yaş grubu, kültür ve kitle için ayrı ayrı görsel, işitsel ürünler üreterek piyasaya sürdüler. Bu ürünlerin pek çoğu muhteva olarak farklıydı ama mesajları aynıydı. İnsanlık dünyası “tek tip” olmalıydı. İnsanlık son 30 yılda olduğu kadar tarihin hiçbir döneminde bu kadar bilgi dezenformasyon ve bilinçaltı mesajla karşı karşıya kalmamıştı. Geniş insanlık kitlelerinin etki altına alınması ve tepki göstermemesi için gazeteler, radyolar, televizyonlar, bilgisayar oyunları, çizgi filmler, Hollywood yapımı sinema ve televizyon dizileri siyasi, ekonomik, dini, kültürel ve sosyal maksada uygun olarak açık ve bilinçaltı (subliminal) mesajlarıyla güçlü bir şekilde kullanılıyor.

Aslında teknik anlamda çeşitli yöntemler geliştirilmiş olmasına rağmen metot oldukça eski. Tıpkı Vatikan’a atfedilen “eski fikirleri yeni yöntemlerle, yeni teknikleri eski fikirlerle uygula.” Roma İmparatorluğu döneminde çalışmayan kitlelerin anarşiye kaymamaları ve yönetime karşı hak arama mücadelelerine girmemeleri için senenin belli dönemlerinde at yarışları ve gladyatör dövüşleri düzenleniyordu. Ayrıca şehirde yaşayan herkese belli miktarlarda mısır unu ve zeytinyağı gibi temel gıda yardımları yapılıyordu. Şimdinin futbol müsabakalarını, dizi filmlerini veya televizyon programlarını seyretmek için ekran karşısına kurulan geniş kitleleri, hükümetlerin makarna-kömür dağıtma politikalarını Roma modeline benzetebiliriz. Ancak günümüzde bunlara ilave olarak teknolojinin kullanılarak geniş kitlelerin bilinçaltına yollanan ve farkında olmadığımız mesajlar var. Sinema filmleri, çizgi filmler, televizyon dizi ve programları veya bilgisayar oyunları... İnsanlığı TEK TİP yapmaya ve daima EFENDİLERİNE İTAAT ETMEYE ayarlanmış mankurtlaştırılmış tiplere, robotlara dönüştürmektedir. Giydiklerimiz, yediklerimiz, dinlediğimiz müzik, hafta sonu zevklerimiz ya da beğendiklerimiz... Hepsi aynı. Küresel

çizgi/animasyon ürünlerinin öncelikli satış hedefinde çocuklar ve gençler var. Aileleri yönlendirenler de onlar... Aileler sırf çocukları beğeniyor, istiyor diye, en kanlı savaş oyunlarını ya da “katil kahramanları” çocukları için satın alıyor, onları küresel kültür emperyalizminin ürettiği zehirle mükâfatlandırıyorlar... Örümcek Adam, Batman, Süpermen, BenTen, Actionman, Bakugan, Ninja Kaplumbağalar ya da diğerleri. Ana karakterin veya “kahraman”ın bir savaşçı olduğunu görürüz ve kötülere karşı önce Amerika’yı ama esasen dünyayı kurtarır.

Çoğu zaman “evrensel değerler” adı altında sunulan mesajların altından emperyalist değerler çıkar. Mesela bütün dinlerde, inançlarda yer alan fakir ve gariplere yardım, Batı’nın ürettiği çizgi film, film ve bilgisayar oyunlarında sadece Hıristiyanlığa has gibi sunulmuş tam bir Hıristiyanlık propagandasına dönüşür. Böylelikle bir taşla iki kuş vurulur: hem para kazanılır hem de Batı değerleri genç beyinlere zerk edilir.

Günümüzde “tek tip” insan modeli veya Frank Schirrmacher’in “Ego” kitabında söylediği gibi “ego-manyak insan tipi” için kullanılan en önemli araçlar merkezini Hollywood yapımlarının oluşturduğu, sinema filmleri, çizgi filmler, bilgisayar oyunları ve televizyon dizileridir. Bu kültür ürünlerinin içine açık ya da gizli, bilinçaltına yönelik mesajlar veya siyasi, ekonomik, dini kaynaklı ideolojik mesajlar yerleştirmek günümüz teknolojileri ile oldukça kolaydır. Ebeveynler fark edemediği çocuklarının şuuraltı adeta “abur cubur”la doldurulur.

Türkiye ve benzer ülkelerde çok uzun senelerdir, Batı kaynaklı çizgi filmler, animasyon filmleri, oyuncaklar, bilgisayar oyunları ya da çocuk ve genç modası “kültürel kanser” etkisi meydana getirmektedir. Bunun birinci sebebi ekonomidir. Milli ekonomi politikası olmayan bir devlet üretim tesislerine kilit vurur, toprağını ve yeraltı kaynaklarını işlemezse kendi milli ekonomik gücünü yeterli derecede oluşturamaz ve dışa bağımlı hale gelir. Emperyalist ülke ve/veya ülkeler hedef ülkeyi bir hammadde pazarı ve mamul satış alanı haline dönüştürürler. Gümrük tarifeleriyle, özelleştirmelerle hâsılı deregülasyon politikalarıyla hedef ülkenin finans, sigorta ve en önemli reel sektör kurumlarını satın alırlar. Sonra bu ülkenin bağrında kendi dilini –yabancı dille eğitim başta olmak üzere kültürünü kolaylıkla yayar, kendi değer yargılarını o ülkede hayat tarzına dönüştürür. Derken hedef ülke dış borç batağına saplanır. Teknoloji ve bilim üretmez. Girilen kısır döngüde her anlamda emperyalizmin pençesinde kıvranan ülke yarı sömürge durumunda sömürgeci ülkeye hizmet eder. Osmanlı Türkiye’sinin 1838-1914 dönemi bunun trajik örneğidir. Cumhuriyet Türkiye’si de 1946’dan itibaren, hassaten 24 Ocak 1980 Kararları’ndan

sonra... 1989'daki 32 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile Türkiye sıcak paraya kapılarını sonuna kadar açmış, 1997'de yürürlüğe giren Gümrük Birliği Antlaşması ise 1838 Balta Limanı Serbest Ticaret Antlaşması'ndan daha kötü şartlarda olup, DEJAVU'dur. Ayrıca 3 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da medya sahipliği konusunda küresel pazara büyük imkânlar sağlamıştır. Bu kanunla beraber, yayın kuruluşlarında yabancı sermaye oranı Türkiye'de % 25'ten % 50'ye çıkarılmıştır.

Meşhur Apple markasının kurucularından olan ve 2012'de vefat eden CEO'su Steve Jobs "kültürel gençliği" İstanbul'da bir hamamda kahve içerken gördüğünü söyleyerek şöyle demişti: "... Gençler için dünyanın tamamı aynı. Bir ürün imal ettiğimizde, onun bir Türk telefonu veya sadece Türk gençlerinin seveceği bir müzik çalar olması söz konusu değil. Artık tek bir dünyayız." Bu sözler küreselleşme adı altında, Batı kültürünün diğer kültürlerle nasıl da egemen kılındığının en bariz belgesiydi.

Yapılmak istenen, olan biten aslında StuartHall tarafından dile getirilen şu sözlerde: "Küresel kitle kültürü Batı merkezlidir ve daima İngilizce konuşur. Popüler müzik, popüler filmler, kısacası popüler olan hemen her şey İngilizcedir. Bu kültürün ikinci özelliği ise KENDİNE ÖZGÜ TÜRDEŞLELEŞTİRME biçimi, yani farklılıkları özümseyerek daha büyük, her şeyi kapsayan ve aslında Amerikan tarzı bir anlayışı olan çerçevenin içine yerleştirmek istemesidir." Netice olarak Judeo-Hıristiyan kültürünün değerleriyle formatlanmış farklı kültürlerin postmodern bütünde "mono kültür" olması arzulanmaktadır. Böylelikle kendi milletinin değerlerine yabancılaşmış ve milli bağlılığı azalmış isyankâr gençler küresel düzenin ağa babalarının tetikçileri için taze kan demektir.

"Bütün algılayış, düşünce modellerimiz yetiştiğimiz ailede, okulda ve çevrede oluşuyor. Bir de bunlara ilave olarak daha küçük yaşta televizyon dizileri seyrederek ihanetleri, kavgaları, yalanları, güvensizlikleri görerek... seyredilen bu televizyon dizileri bireylerin algılayış ve yaşayış modellerini oluşturuyor. Bu sebeple artık bilinçli bir seçim yapın ve televizyonu hayatınızdan çıkarın derim." Efe Çınar'ın yukarıdaki tespitine iki hususu daha eklemek gerekiyor. Merkezinde Hollywood'un olduğu sinema yapımları ve bilgisayar oyunları.

Hiçbirimiz görmediğimiz, bilmediğimiz bir davranışı uygulamayız, düşünceyi de aklımızdan geçiremeyiz. Ne yapıyor, nasıl yaşıyorsak mutlaka birilerini model olarak almışızdır. Bilinçaltımız, aldığımız her nefeste yaşadığımız her anda bu davranış ve düşünce sistemiyle hareket eder.

Bilinçaltımız her şeyi görür, her şeyi bilir, her şeyi fark eder ve her şeyi kaydeder. Ancak bilinçli zihnimiz bu bilgilerin çok az bir kısmından haberdar olur. Bir saniye içerisinde bilinçli zihin 2000 bit bilgiyi fark ederken, bilinçaltı zihnimiz bir saniye içerisinde 400.000 bit bilgiyi kaydeder. Aradaki rakamsal farka dikkat edersek bilinçaltımızın beş duyumuz dışında algıladığımızdan çok daha fazlasını algıladığımızı anlarız.

Efe Çınar'ın aktardığına göre "bizler her gün TV'nin karşısına geçtiğimizde içinde bulunduğumuz dünyayı yöneten belirli bir kesim tarafından programlanıyoruz. TV seyrederken bir saniyelik görüntü içerisinde 25 kare görüyoruz aslında. Ancak bu kareleri bilinçli zihnimiz fark etmez. İlk deneme yıllar önce Coca Cola şirketi tarafından yapılmıştır. Yayınlanan program içerisine her 25 karede bir Coca Cola görüntüsü yerleştirildi ve birden bire Cola satışları tavan yaptı. Sonra bir dönem bu subliminal/bilinçaltı mesajlara yasak kondu. Son yıllarda artık serbest ve parayı bastıran şirket sanal reklam adı altında 25 karede bir kendi ürününü yerleştirerek bizlere ürününü satıyor. Toplum giderek tüketiciliğe alıştırılıyor. Kredi kartları borçları hızla artıyor ve belirli bir azınlık çok zengin olurken fakirlik oranı çok yükseliyor. Bizler kendi yazılım programımıza girecek bilgileri kendimiz seçmezsek bombardıman halinde bilinçaltımızdaki yazılımlara giriş yapılır. Bunun adı da serbest piyasadır.

Bilinçaltına bilgi girme ve bireyi yönlendirme çalışması sadece görüntü ile yapılmıyor. Reklam cıngıllarının ve TV programlarının müzikleri altına, sinema filmlerine, bilgisayar oyunlarına da subliminal mesajlar yerleştiriliyor. Düşünce sistemlerimiz de bu şekilde seyrettikçe, dinledikçe değişiyor. "Bunun adı modern, teknolojik BÜYÜ." Çünkü insanların hür iradeleri dışında müdahale ediliyor.

Yine Efe Çınar'ın söz konusu kitabında aktardığına göre, 2012 yılında Rusya Federasyonu Basın Bakanı Yardımcısı Valeri Sirojenko'nun açıklamasına göre, 25. kareyi belirlemek üzere özel bir detektör geliştirildi ve bu cihaz ile 2012'nin sonuna kadar bütün TV kanallarının sürekli kontrolü sağlanacak. Çünkü Rusya TV programlarının % 20'sinin 25. kareyi içerdiği tespit edilmiş. İnsan gözünün TV seyrederken saniyede 24 kareyi algılayabildiği, 25. karenin ise göz tarafından fark edilmese bile doğrudan beyne etki ettiği belirtiliyor. Uzmanlara göre bu etki beyinde "yüksek derecede ikna edici" olabileceği gibi tahrip edici de olabiliyor. Rusya Basın Bakanlığı, bu etkiyi yayınlarında kullandığı tespit edilen TV kanallarının lisanslarının iptal edilebileceği ikazını dahi yaptı. Hemen belirtelim, Rusya'daki TV'lerin programlarının pek çoğu Hollywood yapımı diziler ve sinema filmleriyle dolu. Rus bakanlık kaynaklarına göre TV'lerde

yayımlanan her üç filmde birinde 25. kare şeklinde, promosyon maksatlı bir slogan veya reklam yer alabiliyor. Bunlar “başka kanal seyretme” şeklindeki mesajlardan, siyasi gayeleri hedefleyen mesajlara kadar geniş bir yelpazeyi kapsıyor. Rusya'nın geliştirdiği detektörün, dünyadaki benzerlerinin dördüncüsü olduğu belirtiliyor.

EKONOMİK KRİZ VE HOLLYWOOD’UN KORKU FİLMLERİYLE BİLİNÇALTI OPERASYONLARI

İnsanlık tarihinde özellikle 1970’lerin sonundan itibaren bir ilk gerçekleşti. Yeryüzünde yaşayan yedi milyar dolayındaki insan topyekûn, hızlı ve sağlıklı bir değişim ve dönüşüm yaşadı. Bu değişim ve dönüşümün en önemli motoru Amerikan film endüstrisinin merkezi olan Hollywood’dur. Bu merkezin kontrolünde imal edilen sinema filmleriyle televizyon dizileri neoliberalizmin istediği “tek tip insan” yetiştirmek için, inanılmaz, bilinçaltı (subliminal) işgaline yönelik, projeleri çocuklardan yetişkinlere uygulamaya koydu. Çocukları erken buluşa erdiren, bilinçaltlarına sürekli cinsel içerikli algılar gönderen çizgi filmler, her şeyi olan fakat tükettikçe hiç mutlu olmayan fertlerden oluşan devasa kitleler meydana getirildi. Kendisi de eski bir neomuhafazakar (yeni muhafazakar) olan Almanya’nın en etkili sağ kanat gazetesi FrankfurterAllgemeine (FAZ)’nin yayıncısı Frank Schirrmacher’in “Ego-DasSpiel, DesLebens” kitabında söylediği gibi “ego manyak” bir insanlık oluşturuldu.

Bu süreçte “zor” değil, “eğlendirerek ikna eden iletişim” çalışmaları kullanıldı /kullanılmaktadır. Genel bir taktik olarak hedef kitlenin alışkanlıklarını değiştirmek için korku meydana getirmek, cezalandırmak, hevesini kırmak ve bireyi usturuplu yöntemlerle tehdit etmek gibi yollara da sıklıkla başvurmak suretiyle arzu edilen tutum ve davranışlarda bulunmaları hedeflenir. Bunun en önemli vasıtalarından biri korku filmleridir.

“Korku unsuru bu açık görünümünün dışında bilinçaltı mesajlarda kullanılan ana unsurlardan da birisidir. Ölüm ve korku içeren mesajlara beynin verdiği tepki diğerlerine verilenlerden oldukça farklıdır. Bilinçaltı mesajlarda kullanılan gizli imgelerde korku faktörü sıklıkla yer alır. Bu bazen bir yazı şeklinde, bazen garip ve dehşete düşüren yüz ifadeleri, kurukafalar, semboller şeklinde olmaktadır.

Toplumun içinde bulunduğu hoşnutsuzlukların, derin travmaların göstergelerini sinema filmleri üzerinden değerlendirip yorumlayan bir kısım uzmanlar, korku, bilim kurgu gibi fantastik muhtevalı sinema türlerini “kriz sineması” ya da “kriz filmleri” olarak kategorize etmektedirler. “Bu kategori

seçimi üzerinden sinemanın toplumsal değişmelerle birebir ilişkili olduğu söylenebilir. Hollywood sineması düşünüldüğünde, bu ilişkinin belirleyicisi olan ABD hükümetinin duruşu ve ideolojisi ile ilgili paralelliklere sahip olduğu göze çarpmaktadır... “Ekonomik” krizin etkileri Hollywood korku sinemasının arkasına saklanmakta ve korku filmlerinin üretimindeki artış, krizin oluşturacağı herhangi bir direncin şiddetsiz bastırılmasına neden olmaktadır... Hollywood korku sinemasının mizansenini, konusu, kurgusu ve senaryosu farklıdır.”

Medya tanımı içinde yer alan Hollywood yapımları sadece eğlendirmek için üretilmez. Hollywood’un dev film şirketleri ile Wall Street bankaları, finans şirketleri ve bankerleri arasında mutlaka kesişen ve birleşen bir yol vardır.” ...Diğer işlevlerinin yanı sıra, medya kendisini denetleyen ve finanse eden güçlü toplumsal grupların çıkarlarına hizmet eder ve onların lehine propaganda yapar... Bunu kaba müdahaleyle değil, uygun çizgide düşünen personelin seçilmesi, editörlerin ve çalışan gazetecilerin kurum politikasıyla uyumlu öncelikleri ve haber değeri kriterlerini içselleştirmeleri sayesinde başarılır.”

“Propaganda modeli, ana-akım medyanın davranışı ve performansındaki kapsamlı başarıyı, onun şirket karakteriyle ve hakim ekonomik sistemin ekonomi politikasıyla bütünleşmiştir. Bu nedenle, ağırlıklı olarak medya girişimlerinin kapsam bakımından büyümesi, medyanın tedrici olarak merkezleşmesi ve belirli ellerde yoğunlaşması, çok çeşitli medya türlerini (film stüdyoları, TV şebekeleri, kablolu kanallar, dergiler ve yayınevleri) denetleyen medya gruplarının büyümesi ve küreselleşme sürecinde medyanın sınır ötesine yayılması, aile denetiminin yerini tedrici olarak daha geniş bir patron takımına hizmet eden ve daha sıkı bir şekilde piyasa disiplinine tabi olan profesyonel yöneticiler almıştır.” Özet olarak ABD medyasının durumu propaganda modeli bağlamında böyle. Peki bu devasa mekanizma kaç kişinin hakimiyetinde?

“Medya dünyasına hakim olan dokuz devin – General Elektrik hariç- hepsi medya içinde büyük çapta holdingleşmeye gitmişler ve muhteva üretimi kadar dağıtımda da büyük bir rol üstlenmişlerdir. Bunlardan dört tanesi – Disney, AOL Time Warner, Viacom ve News Corporation – başka şeylerin yanı sıra, filmler, kitaplar, dergiler, gazeteler, TV programları, müzik, videolar, oyuncaklar ve lunaparklar üretir: TV, radyo yayıncılığı ve kablolu sistemlere sahip olmaları, perakende satış mağazaları ve sinema salonları zincirleri sayesinde yaygın dağıtım imkanları vardır. Aynı zamanda haberler, zaman zaman araştırma raporları ve belgeseller de hazırlarlar. Fakat bu pop-kültür devlerinin liderleri daha çok ABC televizyonundaki

“WhoWants to Be a Millionaire” (Kim Bir Milyoner Olmak İster) ve CBS televizyonundaki “Survivor” gibi büyük seyirci kitlesi toplayan şovlar ya da ilgileri ve kaynaklarının odak noktasını oluşturan ve çapraz – satış (İngilizce cross-selling: Mevcut müşterilerinin geçmişte satın aldıkları ürünleri temel alan yeni ürünleri piyasaya süren satış stratejisi. Çapraz satış müşterinin ürününü satın aldığı şirkete bağlılığını artırmak ve muhtemel rakiplere yönelmelerini azaltmak için planlanır) sinerjilerini mümkün kılan Disney’in “LionKing”i (Aslan Kral) gibi filmleri içeren eğlence sektörüyle ilgilendirirler.”

Film ve kitap gibi medyanın önemli branşları uzun yıllardan beri kapsamlı küresel pazarlara sahipti; ama milli medya sistemleri, kültür ve siyaset üzerinde belirleyici etkilere sahip küresel bir medya sisteminin oluşması sadece son yirmi senede gerçekleşti.

Bir diğer anlatımla 1978 Washington Mutabakatı ile başlayan Yeni Dünya Düzeni projesinin küresel serbest piyasa, onunla bağlantılı olarak küresel reklamcılık ve film endüstrisinin hızla büyümesi, ulusötesi operasyonlarda denetimi kolaylaştıran gelişmiş iletişim teknolojileri, ulus devletlerin hükümet politikaları üzerinde kurulan baskılarla neoliberal ideolojinin pekiştirilmesi bu süreci hızlandırdı. “ABD ve diğer Batılı ülkelerin hükümetleri, merkezleri kendi ülkelerinde bulunan ve bir an evvel yurtdışına yayılmayı arzulayan şirketlerin çıkarlarını desteklediler. Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) da aynı şeyi yaptılar; ulusötesi şirketlerin erişimini dünyanın her yanındaki medya pazarlarına doğru genişletebilmek için gayret gösterdiler ve bunda başarılı oldular. Neoliberal ideoloji, yayın istasyonları, kablo ve uydu sistemlerinin mülkiyetini özel ulusötesi yatırımcılara açan politikaların entelektüel gerekçesini sağladı.”

Günümüz toplumlarına baktığımızda nevroitik bir yapının egemen olduğunu görürüz. Neoliberalizmin “liberal görünümlü demokratik söylemli” iktidarları görünürde demokratiktir. “Çünkü aksini gösteren istek ve dürtüleri, bilinçaltında keşfedilemez bir yerde durmaktadır. Neoliberal iktidarın altında toplumda bilinçaltını keşfedilir hale getirecek olan, dışsal somut bir baskı veya kötülük de yoktur. Görünmeyeni yok sayan, görselliğe alışmış modern toplumda ise bu nedenle, ekranın arkasına geçen ve büyük toplumsal çerçeveyi görerek olumsuzluklara direnmeye çalışan çok az bilinç çıkmaktadır.”

Ekonomik krizlerin sonucunda oluşan toplumsal bunalımın psikolojik gelişimi, kültür endüstrisi içinde yer alan kurumlarla şekillenir. Bunun sebebi, kültürel etkinliklerin öyle ya da böyle olsun, insanın varlığını ifade

etmesinin ve bunu paylaşmasının bir yolu olmasıdır. Verilen mesajların toplumu neye doğru yönlendirdiği ise çok önemlidir. Bu sebeple, kültür endüstrisinin kurumlarının en büyük özelliği, sinema gibi serbest zamanın kültürel etkinlikleri üzerinden kitleleri kontrol etmesi ve neyi nasıl düşüneceğini söylemesidir. “Bilinçaltımız öğrenilmiş davranışlara, hayati tecrübelerimize ilişkindir.” Özellikle Hollywood yapımı filmlerin kurgularında ve senaryo içeriğinde bireyde meydana getirilmek istenen ruh haline ilişkin sahneler yer alır.” Filmin senaryosu ve çekim tekniği yalnızca bilinçaltı düzeyde değil, bilinç düzeyinde de belli bir ruh hali oluşturur. Şiddet, ölüm gibi korku ve kaygı yaratan, aşk, cinsellik, seks gibi haz duyguları meydana getiren bu ruh hali asıl mesaja önceden zihinsel bir hazırlık oluşturur. Bu durum filmin genellikle sonuna doğru daha fazla yerleştirilen bilinçaltı mesajlara alt zemin, duygular durumu hazırlar ve etkinliğini artırır.”

Hollywood filmlerinin mesajlarının etkili olmasında, ideolojisini fantazyalara dökererek, gerçeklikten uzaklaşmak isteyen kitleleri harekete geçirmek veya bireyleri aynılaştırmak (stereotipler) için verilen mesajın herkesin anlayacağı ve paylaşacağı en basit dile indirgenmesi önemli bir tercihtir. “Çünkü Hollywood toplumun nabzını tutmak için üslubunu basit tutarak ve konularını da herkesin bildiği konular üzerinde seçerek, mesajını en etkili şekilde iletmektedir. Kontrol, neoliberal kapitalizmin toplumun kültürel dinamiklerini korku duygusuyla bir baskı aracı olarak kullanması ile gerçekleşmekte ve Hollywood da bütün dünyaya ulaştırdığı aynı mesajla, bu korkunun bütün coğrafyalara dağılmasını sağlamaktadır.”

Neoliberalizmin “tek tip insan” modeli, “kendi varoluşu için bile özün değil, fetişleştirilmiş görünüşün egemen olduğu yarışmacı, temellükçü ve yoğun bir yabancılaşmaya dayanan çağdaş topluma” ait bir bireydir.

Başta Hollywood sineması olmak üzere kitle medyası, mesajları ve sembolleri sıradan insanlara ileten bir sistem olarak hizmet verir. Eğlendirmek, avutmak, bilgi vermek ve fertleri toplumun bütününe eklemleyen değerleri, inançları ve davranış kodlarını bilinç ve bilinçaltına yerleştirmek fonksiyonları arasındadır. Refahın ve sermayenin belli ellerde toplandığı ve önemli çıkar çelişkilerinin bulunduğu bir dünyada bu rolü yerine getirmek sistematik bir propagandayı gerektirir.

Güç manivelalarının bir devlet bürokrasisinin elinde bulunduğu ülkelerde çoğu zaman resmi sansür yoluyla tamamlanan medya üzerindeki teknelci denetim, medyanın hakim bir seçkinler grubunun çıkarlarına hizmet ettiğini açıkça ortaya koyar. Medyanın özel ellerde bulunduğu ve resmi bir sansürün olmadığı yerlerde ise işleyen bir propaganda sistemini görmek çok

daha zordur... Propaganda modeli servet ve güç eşitsizliğine, onun kitle medyasının çıkarları ve seçimleri üzerindeki çok boyutlu etkisine odaklanır.

Medya sektörünün bir parçası olan Hollywood merkezli Amerikan film endüstrisi doğrudan görsel ve bilinçaltına yönelik operasyonlarıyla küresel çapta tek tip insan oluşturma hedefinde önemli ölçüde başarılı olmuştur. Buradaki en önemli nokta, kişiliğin modernite tarafından üretilmiş belli stereotiplerin kalıpları ve anlayışı içine girmek mecburiyetinde olması ve bunun sonucunda yabancılaşma ile kendiliğinden / tabiliğinden giderek uzaklaşmasıdır. Bu uzaklaşma, modern insanın sonsuz kendini arama telaşına ve mevcut olduğu dünyanın gerçekliğinden çeşitli şekillerde kaçmasına sebep olmaktadır. Bu duruma sinema, Hollywood sineması bağlamında bakıldığında, neoliberal kapitalizmin diğer sindirme mekanizmalarının devamlılığını sağlamak için korku sineması, bir hatırlatıcı olarak reel korkunun similasyonunu oluşturmakta ve bir de bunu eğlendirme maksatlı yaptığını iddia etmektedir. Oluşturduğu similasyon gerçeklikten kaçmak isteyen modern bireyin sığındığı en önemli yerlerden birisi olur. Korku sinemasının, özellikle Hollywood yapımları sindirme politikası için çalışan bir mekanizma, bir propaganda aracı olduğu gerçeği, görüntü efektlerinden oluşan cafcıflı paketinin altında kolaylıkla gizlenmektedir. Burada söylem ve bağlam çok önemlidir. Kültür endüstrisi içinde bu endüstrinin en zararsız unsuru gibi görünen eğlence sektörü, Hollywood sinemasının gösterme gücünü, doğrudan anlatma yeteneğini, kitleleri sindirmek için kullanmaktadır. Hollywood yapımı korku filmleri ekonomik / finansal krizin etkilerini hafifletmek için seyreden kitleyi daha korkunç; üstün bir gizli güç ile tehdit eder. Bu gücün varlığı ile seyirciler tehdit edildiğinde, tehdit edildiklerini değil, eğlendiklerini ve bunun sadece bir film olduğunu düşünürler. Bu arada her bir seyircinin bilinçaltına olmasını istedikleri yönde mesajlar ardı ardına yüklenmiştir. Korku hem bireyin hem de kitlelerin öngörülemezlik sınırlarını daraltır. Böylelikle eşitsizliğe, haksızlığa, adaletsizliğe karşı koyacak olanın direnci hem manen hem de madden zayıflatılır. Çünkü korku filmlerinin seyirciye verdiği tekinsizlik hissi kalplerin güçlü inancı ve bireyin cesareti kırılğanlaşmıştır. Bu mealde Hollywood yapımı korku filmlerinin bireyin bilinçaltına yerleştirdiği tekinsizliğin en ürkütücü yanı, bildiğin ve her gün gördüğün şeylerin bir anda insana bildiğinden daha farklı ve yabancı gelmesidir. İşte bu yabancılık ve bilinmezlik hissi sayesinde her gün bilinen bir şeyin arkasına bir başka gizlilik ustaca eklenir ve bu durum tehdidin ta kendisini oluşturan subliminal (bilinçaltı) işgalinin ta kendisidir.

Yapılan araştırmalara göre ekonomik kriz sonrasında liberal partilere oy verme oranı arttığı gibi, korku filmlerinin sayısı ve seyretme oranı da artmaktadır. Çoğu Hollywood yapımlarında insanları ekonomik krizden ve/veya tehdit oluşturan herhangi bir şeyden korumak için “otoriteye bağlılık”, “Mesihî kurtuluş”, “post-apokaliptik bir cennet” gibi mesajlar filmin sonuna doğru giderek artan bir dozajda veriliyor. Ekonomik / finansal kriz birey ve kitlelerde meydana getirdiği tekinsizlikle bir korku filminden çok da farklı değildir aslında. Krizin sonunda ortaya çıkan tablo tam anlamıyla “evin içindeki bir tehdit”e dönüşmüştür artık. Ceplerimizde taşıdığımız, varlığımızı, ailemizi sömüren, korku filmlerindeki bir zombi ile beraberizdir. Bir vampir gibi kanımızı emen canavar ile karşı karşıyayızdır.

İstatistikî veriler gösteriyor ki, ekonomik krizin patlak verdiği yılların sonrasında Hollywood yapımı korku filmlerinin sayısında net bir şekilde artış görülmektedir. Bu da ekonomik kriz ile Hollywood sineması arasında bir bağ olduğu fikrini güçlendirmektedir.

Ünlü Kabalist pop şarkıcısı Madonna “Hollywood”, adlı şarkısında şöyle der: “Hafızamı kaybettim Hollywood’da, Milyonlarca düşünme oldu iyisiyle kötüsüyle, Hollywood’un havasında bir şeyler var, Kaçmayı denedim ama hiçbir zaman yapamadım...”

Bir başka meşhur isim Marilyn Monroe ise, “Hollywood, öpücüğünüze iki milyon dolar, ruhunuza iki dolar verilen bir yerdir.” diyor.

“Ekran Gerçekliği”: Çok önemli olan bu kavram Baudrillard’ın “Simülakra”ındaki gibi nesnel gerçeklikten ayırt edilemeyen ve onun yerine geçebilen bir sanal gerçeklik olarak da düşünülebilir. Beş duyumuzla nesnel dış alemde aldığımız duygularımız yerlerini her geçen gün ekranlardan aldığımız sanal gerçekliğe terk etmektedir... Bilgisayar, televizyon, cep telefonu, monitörler başında geçirdiğimiz süreyi bir düşünün! Beş yıl öncesine ya da on yıl öncesine göre ekran başında geçirdiğimiz süre ne kadar arttı?

Özellikle 1970’lerde piyasaya sürülen bir tür olan felaket filmlerinin başlangıcı ABD’de WASP’lar ile Musevilerin arasındaki buzların eridiği döneme rastlar. Hollywood dünyanın sonu teorilerini ince ince işlemektedir artık. 1968 dönemiyle Hollywood’da yıllık korku filmi üretim sayısı ikiye katlanmış. 2000 yılı sonrası korku filmlerinde ise bu oran üç katlık bir artışa çıkmıştır. 1970’te Hollywood’un çektiği korku filmi sayısı 13 iken, 1980’de 40, 1990’da 72, 2000’de 71, 2005’te 181 ve 2009’da 745 film. Korku filmleri ile ekonomik kriz süreci sonrasında yapay ve insani olmayan, neoliberal – küresel serbest pazar ideolojisinin acıları unutturmak için kitle iletişim vasıtalarından sinema yoluyla insanların bilinçaltılarıyla oynayıp,

acizliklerini manipüle etmesi ve duygularını sömürmesidir. Bu manipülasyonun sonucu ise kitlelerin sessizliğidir. Nevrotik korkuyu besleyen korku filmleri aynı zamanda öğrenilmiş çaresizliği de kışkırtır. Bir diğer söyleyişle öğrenilmiş çaresizlikle beslenen depresyon, nevrotik korkunun beslediği gündelik bir ruh halidir. Çünkü nevrotik korku, insanın yaptıklarının cezasını çekmesiyle ve bunları değiştirememesiyle ortaya çıkmış ve ferdin direnç dinamiklerini kırarak, hayata karşı mücadele etmek isteğini yitirmesine sebep olmuştur. Öğrenilmiş çaresizlik ise, bunalımdaki insanın, ne yaparsa yapsın boşuna olduğunu, hiçbir şeyi değiştiremeyeceği düşüncesini ve hayatları boyunca hiçbir şeyi kontrol edemeyeceklerini öğrenmeleri ile meydana gelir.

Hollywood yapımı korku filmlerinde çoğu kez bireysel pişmanlıklar üzerine ağır vurgular yapılır. Bu neviden vurgu ekonomik finansal krizin sebeplerini ve sonuçlarını bireysel boyuta indirgememize ve yaşanan bütün toplumsal meselelerin nedenlerini tek tek kişilerde aramamıza yol açacak alt metindeki derin mesajdır. Esasen neoliberal ütopyayı kurgulayan elitlerin istediği de budur. “Mesele sistemde değildir. Sistemin dışına çıkan birileri bu felakete sebep olmuştur.” Günah keçisi bulunur ve kurban edilir. Ekonomik krizin iş, para, hayat garantisi gibi unsurların kaybedilmesiyle sebep olduğu insanlık şeref ve haysiyetindeki kırılma, korku filmlerinde insanın akıldan kurtulup sadece güdüselliğe indirgenmiş olmasıyla, toplumsal değerlerden arınmış medeni olmayan insan hayatının yerilmesiyle ibret verici bir olguya dönüştürülür. Hollywood’un geleneksel senaryoları belli temalar üzerinde dönerken, benzer unsurları, benzer misyonlar için kullanır. Hollywood’da her mesajın bir gayesi vardır. hiçbir film yalnızca eğlendirme maksatlı değildir.

Subliminal mesajın zihinde daha kısa sürede daha fazla etki meydana getirmesi algısal süreçle alakalı bir durumdur. İnsanın algı sürecinde algılara verdiği tepkiler sadece o anı (mesajın verildiği anı) kapsamaz. Geçmiş yaşantı ve tecrübelerle, hafızadaki diğer verilerle de ilgilidir. Algısal süreç bilinç düzeyinde bütüne yöneliktir ve ayrıntıları ancak bilinçaltı düzeyde kavrar. Bilinçaltı mesaj detaylı şekilde ve bilinçli düzeyde fark edilemeyecek ayrıntıda ve parçalar halinde hazırlanır. Hollywood, ekonomik kriz sonrası yaptığı korku filmlerindeki mesajlarla, krizin ekonomik bunalımından meydana gelecek adaletsizlik karşısında duygularıyla hareket eden ve “sürü kabullerin” dışına çıkanlarla alakalı çok büyük bir kabusun bulunduğunu dile getirmektedir. Sinema zor yerine eğlenceyi, uzlaştırma ve sosyalleştirme stratejisi olarak kullanmaktadır. Bu durum, eğlencenin tenkide olan mesafesinin uzaklığı pek çok şeyin üstünü örtmekte sinema-film endüstrisini

en tehlikeli kitle devşirme aracı haline getirmektedir. Eğlence kavramı (havefun) şemsiyesi altında meşrulaştırılan; kültürün korku unsurlarının “eğlenceli olması” hali diğer psikolojik hareket kurumlarının işlediğinden daha sinsî ve görünmez bir stratejik siyasaya dayanmaktadır. Tam da bu noktada küresel ölçekte bir farklılık ortaya çıkmakta, özellikle Hollywood sineması insanın bilinçaltını vurmakta diğer bütün psikolojik harp kurumlarından daha etkili ve sinsîdir. Çünkü insanların serbest zamanlarını düzenleyerek bireylerin hayat ritimlerini ve ritüellerini sistemin istediği doğrultuda değiştirmektedir. Bir film tecrübe olarak, insanın bilincini (şuurunu) uykuya yatırmakta ve kişiyi bilinç altındaki güdüler, birincil sezgilerine hapsedmektedir. Karanlık bir ortamda, dev boyutlardaki görüntü ve yüksek sesin sarıp sarmaladığı kişi sinema salonunda bir filmi seyretmekten çok daha fazlasını tecrübe edinir. Zira bir film hem gözü, hem kulağı uyarması itibarıyla düşünmeye ve direnmeye pek fazla yer ve zaman bırakmaz.

Neoliberalizmin küresel serbest Pazar ütopyası pagan, judeo-Hıristiyan inançlardan beslenen seküler siyasi ideolojisini en iyi sinema endüstrisini kullanarak meşrulaştırmakta kitlelerin aklını uyutarak yeni yeni canavarlar oluşturmaktadır. Artık ortada rasyonel kapitalizm yok. Kapitalizmin “görünmez el”i de küreselleşmiş, çekirge sürüsü benzeri, elitist, tekelci sermayenin aşırı büyümesi olarak dünyayı hizaya getirmekte olan finans sermayesidir. Bunu tenkit edecek, sistemi ve kurumlarını sorgulayacak insan aklı Hollywood sineması tarafından uykuya yatırılmaktadır. Müslümanlığın kutsal kitabı Kuran’da “siz aklınıza danışmaz mısınız?” mealinde 700 ayet olmasına rağmen maalesef insanlığın şimdilik bu iradeyi gösteremediği ortada. Bu bağlamda en büyük manipülasyon unsurunun Hollywood yapımlarıyla gerçekleştirilen subliminal operasyonlar olduğunu söylemek abartı sayılmamalıdır.

“Bugün seçilmiş hükümetler, dünya üzerinde devletlerin büyük bölümünü idare ediyorlar. En büyük bankaların ve uluslararası şirketlerin CEO’larının büyük bölümü, aslında en iyi ve en parlak olanlardır. Ancak ne demokrasinin yükselişi ne de meritokratların güçlenmesi, piyasalar öngörüldüğü şekilde çalışmıyor, istikrarlı değil, siyasi sistem ise piyasa başarısızlıklarını düzeltmiyor, ekonomik ve siyasi sistemler tamamen adaletsiz haldeler” doğrultusunda halkın artan endişelerini yatıştırmaya yetmiyor... Öyleyse niçin elitlerin meşruiyeti ve yönetme kapasitesi kalmadı?” Bu elitlerin en önemli kurumlarından biri Bilderberg Konferansları. Stephen Lendman şöyle yazıyor: “Bilderberg elitleri, içinde yaşanması uygun olmayan bir dünya planlıyor. Bu süreç dahilinde söz

konusu dünyayı yok edebilirler de son kertede. Daha art niyetli bir güç tasavvur etmek zor. Amerikalı üyeler, bu gücün nelere kadir olduğunu, en kötü örneğiyle gözler önüne seriyorlar.”

İnsanlık kirlili bir savaşla karşı karşıya, hedef tahtasına yerleştirilmiş yedi milyardan fazla insanı gizli yöntemlerle istikrarsızlaştırmaktadır. Yani kapitalizmin finansallaşmış versiyonuneoliberal küresel serbest Pazar mitinin 30 yıldır yaptığı şey. İstikrar bozmak demek “ülkelerin sosyal ve ekonomik dokusunu bozmak üzere finansal tetikçileri göreve çağırma”tır. Ekonomik savaş hali, dünyanın finans çevrelerini kontrol eden yüce elit babaların bayıldığı türden bir kirlili savaş türüdür. Her ne kadar atom bombalarından veya bombardımanda bulunulan Dresden’lerden, Bağdat’lardan daha az ölümcül olmasa da, Hollywood filmleriyle akılları uykuya yatırılan günümüz insanlığına satılması daha kolaydır.

ABD ORDUSUNUN KÜRESEL FİNANS SAVAŞI TATBİKATI

Mart 2009’da ABD ordusu tarihinde ilk kez “Küresel Finans Savaşı” tatbikatı yaptı. Kod adı WALRUS olan Güvenli Savaş Analizi Laboratuvarı’nda, Ekonomide Ana Hat Senaryosu ile hiçbir ateşli silahın kullanılmadığı, söz konusu finans savaşı oyununa 60’dan fazla üst düzey finansal ekonomi uzmanı yanında çok sayıda Pentagon subay ve generali de katıldı. Tatbikat, Washington D.C.ileBaltimor arasında yer alan 1600 dönüm arazi üzerine kurulu Uygulamalı Fizik Laboratuvarı bünyesinde yer alan “Savaş Analiz Laboratuvarı ”nda icra edildi. Burası savaş oyunları ve stratejik planlama hususunda ABD’nin en önde gelen mekanlarından biridir. Tatbikata ordu, istihbarat ve akademik çevrelerden üst düzey uzmanlar katıldı. Simülasyonda yer almanın temel şartı ordunun KİNETİK YÖNTEMLER dediği ateş eden veya patlayan yöntemleri kullanma yasağı idi. İzin verilen silahlar sadece finansaldı: döviz, hisse senedi, tahvil ve türevler. Pentagon, gemi, uçak ve füze yerine PARA ve SERMAYE PİYASALARINI kullanarak küresel bir finans savaşı başlatmaya hazır. İçinde bulunduğumuz 21.yüzyılın başında, başta ABD olmak üzere konvansiyonel ve gelişmiş ileri teknolojiye sahip silah sistemleri, orduların KOMUTA-KONTROL-KOMÜNİKASYON-BİLGİSAYAR-İSTİHBARAT-FİNANAS yani “4CIF” adı verilen bir sisteme dönüştürülecek. Çünkü 2008 krizi ile başlayan süreçte dünya 2010 yılından bu tarafa yeni bir kur savaşının içinde. Kapsamlı bir kur savaşının enflasyona sebep olma, aşağı yönde bir fiyat spiralinin de küresel çapta

ekonomik durgunluğa/deflasyona davetiye çıkarma tehlikesi var. FED'in hareketlerini önceden tahmin etme yeteneğiyle tanınan CIA/Pentagon'un finans danışmanı James Rickards, ABD'nin merkez bankası Federal Reserve (FED) Başkanı Ben Bernanke liderliğinde finans tarihinin en büyük kumarına girdiğine işaret ediyor. Bunun fiilen bir finans savaşı olduğuna dikkat çeken Rickards, dünya üzerindeki her hisse senedi, tahvil ve emtianın değerine yapılan bir saldırı olarak ifade ediyor. Uygulamalı Finans Laboratuvarı'nda oynanan bu müthiş para savaşı oyununda en kötü senaryo askeri uzlaşmazlık, yani gerçek bir askeri savaş riski barındırıyor olması.

Nitekim Rickards'ın "Birinci Kur Savaşı" (1921-1936) olarak tanımladığı dönemin sonunda İkinci Dünya Harbi patlak vermişti. "İkinci Kur Savaşı" (1967-1978) olarak tanımladığı süreçten bu tarafa küresel finans sistemi balonlarla, manipülasyonlarla bir krizden diğerine savruluyor ve nihayet 2008 krizi 60 trilyon dolarlık –şimdilik telaffuz edilen ve 2008'deki küresel milli gelirin de 69 trilyon dolar olduğunu belirtelim- bir servet kaybına sebep olmanın ötesinde 2010'dan itibaren Rickards'ın "Üçüncü kur Savaşı" olarak tanımladığı dönemi de başlattı.

1978 Washington Konsensüsü ile birlikte bütün dünyaya duyurulan ve son 35 yıl içinde IMF, WB ve WTO gibi milletlerarası kuruluşların deregülasyon dayatmalarıyla küreselleşmenin, türevlerin ve kaldıraç kullanımının artması, finansal panik ve bulaşıcılığın denetim altında tutulmasını bütünüyle imkânsızlaştıran neoliberal iktisat politikaları seçkin bir yeni dünya düzeni ortaya çıkardı. Yeni küresel kriz muhtemelen seçkinlerin kontrolü altındaki manipülasyona açık para piyasalarında başlayarak, çok hızlı bir şekilde hisse senetlerine, tahvillere ve emtiaya bulaşacak. Panik doları çökertecek, doların çökmesiyle beraber dolara bağlı piyasalar da çökecek. ABD'de başkanın daveti ile FEMA yönetime el koyacak. Bütün demokratik hak ve hürriyetler askıya alınacak. Sonrası küresel finans savaşı ve daha ötesi küresel bir topyekûn ülkelerarası askeri çatışma.

Neoliberalizminderegülasyon politikalarıyla açgözlülük, kuralsızlık ve kötü niyet merkezli "oyun teorisi" ile insanların "rasyonel karar"lar aldığı varsayımına dayalı olarak menfaatlerini maksimize edecekleri... Her türlü dalavereye açık insan egosu soyut söylemiyle... sermaye ve para piyasaları kontrolden çıkmıştır. Mesela, "Wall Street en iyi durumda Vahşi Batı gibiydi ama küreselleşme ve başarısız olamayacak kadar büyük devlet desteğiyle artık daha da kontrol edilemez bir hal almış durumda."

“Harvard ve RAND mensubu takım arkadaşlarımla Washington Mutabakatı Serbest Ticaret Paradigması’ndan saptığı için Japonya’yı nasıl cezalandıracakları konusundaki tartışmalarını dinledim...”

Yukarıdaki alıntı ABD ordusuna ve istihbarat kurumlarına finansal ekonomi danışmanlığı yapan James Rickards’ın “Kur Savaşları” kitabından. Dikkat ederseniz 1978’deki Washington Mutabakatı ile dünya ülkelerine dayatılan neoliberal-deregülasyon politikalarına atıf yapanlar ise Harvard Üniversitesi öğretim üyeleri ile CIA ile birlikte çalıştığı bilinen RAND Corporation’ın uzmanları. Düşündükleri / tartıştıkları ise Japonya’yı cezalandırmak. Anlaşıyor ki, önümüzdeki 10-15 yıl çok sert kur savaşları, ticaret savaşları ve nihayet küresel bir finans savaşına gebe görünüyor. Bu süreçte Çin, Rusya, ABD gibi ülkeler baş aktör konumunda olacak. Dolar ve altın standardı en fazla tartışılan konular olacak gibi görünüyor.

“Pentagon’un finans savaşları oyununun ABD ordusu açısından içerdiği derslerden biri Amerikan doları topyekûn çökse de, ABD’nin son çare olarak başvuracağı muazzam miktarda altın rezervine sahip olmasıydı. ABD altın stoklarının neredeyse tamamının özel bankaların kasalarında değil Kentucky’deki Fort Knox ve New York’ta Hudson Nehri kenarındaki West Point gibi askeri üslerde olması ilginçti. Bu milli servet ile milli güvenliğin bağlantısını ifade ediyordu.”

Tarih doğru okunduğunda geleceğe yönelik doğru çıkarımlar yapmaya imkân veren bilimlerden biridir. “1930’lardaki devalüasyonlar hızla Asya’da Japonya’nın istilalarına ve Avrupa’da Almanya’nın saldırılarına yol açmıştı. 1970’lerdeki devalüasyonlar ise hızla modern tarihin en berbat enflasyon dönemini getirdi. ABD artık 1930’lar ve 1970’lerdekine benzeyen bir finansal tehlike dönemine giriyordu. Pentagon’un finansal savaş oyunu zamanından çok az ilerideydi ve gelecek daha zor günler için yapılan hazırlığın bir parçası gibi görünüyordu. Yeni dünyadaki finansal tehditlerin sonundan çok başlangıcı gibiydi.”

Eylül 2008’de mortgage merkezli mali kriz patlamıştı. Kasım 2008’de FED’in(Federal Reserve’in “QE” denilen ilk niceliksel gevşeme (para basma) programı yürürlüğe konuldu. Gayenin küresel döviz piyasalarında doları zayıflatmak olduğu pek de saklanmamıştı. FED’in ucuz dolar politikası takip eden sonraki dört yılda hem hisse senetleri hem de altın % 90 dolayında arttı. Bazı finansal analistler başlangıçta hisse senetleri ile altın arasındaki pozitif korelasyon karşısında şaşkınlığa düştüler. Fakat 1933 Nisan ayında büyük bunalım döneminde “komşunu fakirleştir” adı verilen kur savaşları esnasında benzer şeylerin olduğunu anlayınca büyük bir hayrete düştüler ama şaşkınlıkları hemen geçti. 1933 ve 2010’da hisse senedi

ve altındaki olağanüstü fiyat kazançları sadece Amerikan dolarının değersizleştirilmesinin öteki yüzüydü. Gerçekte varlıkların değeri artmamıştı, yalnızca dolar devalüe edildiği için bunları satın almak için daha fazla dolar ödenmesi gerekiyordu.

Bu noktada sorulması gereken soru şu: FED'in doların değerini düşürerek dünyaya ABD'nin borçlarının önemli bir kısmını ödetmesi işin kolay kısmıydı. Esas mesele Çin, Rusya ve petrol ihracatçısı ülkeler gibi ihracatçı ülkeler kendi menfaatlerini fiyatları artırarak veya Amerikan doları nev'inden menkul kıymetler satın almayı bırakarak korumaya çalışmaları durumunda bunun ardından neler olacağını kestirebilmektir. Yani bu durumda kur savaşları yoğunlaşarak ticaret savaşlarını iyice küresel bir finans savaşına dönüştürme ihtimaline ağırlık kazandırıyor. Öte yandan bütün bunlar ABD ordusunun Mart 2009'daki küresel finans savaşı tatbikatı perspektifinden bakıldığında gelecekte gerçekleşecek bir durumdur.

Milletlerarası ekonomide en korkulan ve en yıkıcı olan sonuçlardan biri, bir ülkenin rekabetçi devalüasyonlara başvurarak diğer ülkelere karşı yürüttüğü kur savaşlarıdır. 1929'daki büyük bunalımdan sonra bunun en yıkıcı uygulamaları yaşandı ve ardından İkinci Dünya Savaşı patladı. Basın organlarında 2010 yılının Eylül ayında çokta dikkati çekmeyen bir haber yer aldı. Habere göre Brezilya Maliye Bakanı Guido Mantega, yeni bir kur savaşının başlamış olduğunu söylüyordu. "Bu haber en çok küresel finans seçkinleri için sürpriz ve can sıkıcıydı."

KUR/FİNANS SAVAŞININ TEMELİ

Gerçekte her kur savaşı bir paradoksun sonucunda ortaya çıkar. Yani yetersiz iç büyüme atmosferinde filizlenir, milletlerarası piyasada büyür ve yürütülür. Kur savaşlarını bir ülkenin iç ekonomik sıkıntıları teşvik eder ve yetersiz büyüme ve kalkınma atmosferinde bir mecburiyet haline dönüşür. Bir başka anlatımla, gayrisafı yurtiçi hasılanın (GSYİH) dört temel bileşenine bakıldığında: Tüketim (T), Yatırım (Y), Devlet Harcamaları (D) ve Net İhracat (ihracat-ithalat)

- GSYİH: $T+Y+D+(İHR-İTH)$
- a- İşsizlik yüksektir
- b- Aşırı borç yükü vardır.
- c- Yukarıdakilerin biri veya ikisi birden yüksektir.

Sonuçta tüketim (T) ya durgun ya da düşüşe geçer. Fabrikalara, teçhizata ve meskene yapılan yatırımlar (Y) tüketimden (T) bağımsız olarak hesaplanmakla beraber ona yakından bağlıdır.

Bu anlamda değerlendirdiğimizde Türk ekonomisinde devalüasyonun objektif şartları hazırdır. Yatırımlar (Y) durmuştur. Net ihracat yoktur. Devlet harcamaları ya yetersizdir ya da tamamen borçlanmaya bağlıdır. 2013'ün ilk çeyreğinde tüketim de (T) düşme eğilimindedir. İşsizlik oranı yüksektir. İç ve dış borç stoku ise 638 milyar dolar, hane halkı borcu toplamı da 300 milyar Türk lirasıdır. Türkiye hangi ekonomik varlığı ile bir kur ve finans savaşının kazanan, en azından kaybetmeyen tarafı olabilir?

Türkiye 24 Ocak 1980 Kararları'ndan sonra uyguladığı neoliberal-deregülasyon politikaları ile birlikte safha safha, her ekonomi-işletme fakültesi öğrencisinin ikinci sınıf birinci sömestrinde okuduğu mikro ekonomi dersinden aşına olduğu "azalan gelirler kanunu" olgusuyla karşı karşıyadır. Toplum, başta dolaylı vergilerde % 72'lere çıkmış, daha fazla vergi öderken daha az kamu hizmeti almaktadır. Azalan getiri kanunu hadisesi başlangıçta sürpriz bir şekilde yükselen, bilahare düzleşen ve nihayet düşen bir yay üretir. Bu teoriye göre söz konusu azalan getiri yayı bir medeniyetin yükselişini, düşüşünü ve çöküşünü yansıtır. Bir toplumdaki yatırım getirileri bir zaman süreci içinde ve kaotik karmaşanın giderek yoğunlaşmasıyla azalmaya başlar ve negatife döner. Türkiye özellikle son on yılda giderek kaotik bir ortama sürüklenmektedir.

"Toplumun kurumlarını yöneten seçkinler bir bütün olarak toplumun refahı yerine, yavaş yavaş küçülen pastadaki kendi paylarıyla ilgilenirler. Toplumun seçkin kademeleri öncü olmaktan çıkıp kan emici olmaya başlar. Seçkinler toplumun vücudundaki asalaklar gibi davranır ve iktisatçıların RANT ARAYIŞI veya üretken olmayan araçlarla SERVET BİRİKİMİ dediği türden işlere girişirler –bunun örneklerinden biri postmodern finanstır." Japon ekonomisi yaklaşık beş trilyon dolarlık bir milli gelire sahip iken 24 dolar milyarderine sahiptir. Türk ekonomisi ise 2012 sonunda 730 milyar dolarlık milli gelir ölçeğinde son on yılda uygulanan politikalarla 44 dolar milyardelerinin 38'ini çıkarmıştır. Öte yandan BM'nin yaptığı çalışmaya göre Türklerin % 18'i açlık sınırının altında bir hayat sürdürmektedir.

2008 krizinden sonra da neoliberal piyasanın kararları işletiliyor. Gelişmiş ülke merkez bankalarının, başta FED'in başlattığı genişlemeci para politikasının etkisi, gelişmekte olan ekonomileri çok rahatsız ediyor. Arzı artan dövizin fiyatı, kur düşüşe geçiyor. Böylelikle gelişmiş ülkelerin ürettikleri mallar ucuzlamaya başlıyor. Onların ihracatı artarken, zaten kıt kanaat ihracat yapabilen ülkelerin –Türkiye gibi 100 dolarlık ihracatının 62 doları ithal girdiden oluşan- işleri biraz daha zorlaşıyor. Bir yanda üretimde verimlilik, katma değer yaratma, teknolojik yeniliklere yatırım yapma gibi meselelerle boğuşurken diğer taraftan kurlarının değerlendirilmesi meselesiyle

uğraşıyorlar. Büyüklerin başlattığı, her geçen gün genişleyen bir savaşın içine hızla çekiliyorlar. Kısaca kur savaşları daha da genişlerse Türkiye'nin eli rahat değil. Diğer taratan küresel anlamda "finansal piyasalar durulmadan reel ekonominin canlanması mümkün değil."

1978 Washington Mutabakatı ile başlayan neoliberal kapitalizmin 2008 mali krizi ile yeni bir sürece girdiğini görüyoruz. Özellikle 2010'da yoğunlaşmaya başlayan "kur savaşları" 2013 yılına girerken hem İngiltere, hem de ABD Merkez Bankası (FED) başkanlarının birden kur savaşları tehlikesinden bahsetmeleri ve bundan kaçınma çağrısı yapmaları bir tesadüf değil. Kur savaşları aslında küresel krizin başından itibaren sürüyor. Kriz patlak verdiğinde ilk G-20 zirvesinde "küresel ekonomideki dengesizliklerin giderilmesi için çaba gösterme, korumacılık ve ticaret savaşlarından uzak durma, kendi gemisini kurtarma gayretine yönelerek diğer ülkelere zarar verecek teşebbüslerden uzak durma" kararları alınmıştı. Ancak bunlar sözde kaldı. Dış ticarete korumacı engeller artarken, en önce G-20'nin lider ülkeleri, diğer ülkelerin ekonomisini tehdit edecek şekilde kendi paralarının değerini düşürme yarışına girdiler. Başta ABD olmak üzere Japonya, İngiltere ve Euro ülkeleri görülmemiş büyüklükte parasal genişleme politikalarını devreye soktular. Parası konvertibl olmayan Çin ise savaşta YUAN'ın değerini düşük tutarak yer aldı.

IMF İcra Direktörü Christine Lagarde, Dünya Ekonomi Formu, yıllık toplantısında 2013 yılının değerlendirmesini yaparken, "2013 yılı bir YAP-KIR (makeand break)" yani deneme-yanılma ile geçeceğini ifade etmişti. Önümüzdeki dönemde yeni politikaların ve kurumların oluşturulması zarureti var. Ancak bunlara en büyük engel ise eski fetişlerin olduğu da bir gerçek.

En önemli husus, bugüne kadar olduğu gibi merkez bankalarının sorumluluğu sadece ve sadece fiyat istikrarını sağlamakla (enflasyon hedeflemesi ile) sınırlı mı kalacaktır? Yoksa merkez bankaları, özellikle işsizlikle mücadele olmak üzere reel makro ekonomik göstergeleri de hedeflemeli midir?

Mesele artık neoliberal-ana akım iktisat teorilerinin soyut ve ayakları yere değmeyen modelleme dünyasının boyutlarını çoktan aşmış ve özellikle ana akım muhafazakâr makro iktisatçıları uzun bir müddettir gerçek dünya ile yüz yüze getirmiş bulunmaktadır. ABD'de 2007 sonunda % 4.5 düzeyinde olan işsizlik oranı % 9.8'e fırlamış ve 2012 sonunda ancak % 8'e indirilebilmiştir. Avro bölgesinde ise kriz öncesi % 8 olan işsizlik, iş aramaktan umudunu yitirenlerin de dâhil edildiği hesaplamalarda % 16'ya

dayanmıştır. Diğer bir kısım makro ekonomi verilerine özellikle ABD ve Türkiye bağlamında çalışmamız içinde değindik.

Neoliberal kapitalizmin küresel hegemonik yapısını oluşturan ABD ve Avro bölgesi ülkelerinde küresel mali krizden bu tarafa yaşanan reel ekonomik durgunluk ve işsizlik meseleleri, ana akım neoliberal ekonomi yaklaşımlarından “merkez bankaları reel ekonomik problemlere müdahale edemez; enflasyon hedeflemesinden başka hiçbir görev ifa edemezler” şeklindeki oldukça muhafazakâr kabullerin yeni bir bakış açısıyla sorgulanmaya başlanması önünü açmış bulunmaktadır.

12 Aralık 2012 tarihinde FED (Amerikan Federal Reserve / ABD Merkez Bankası) Başkanı Ben Bernanke yaptığı basın toplantısındaki şu sözleriyle yukarıdaki görüşümüze paralel bir adım attıklarının işaretlerini vermiştir. “Federal Rezerve Para Komitesi (FOMC) parasal intibaka dayalı genişleyici politikalarını işgücü piyasasında iyileşme görünene kadar devam ettirecektir.” Bernanke, bu politikanın enflasyon oranı % 2'nin yarım puan üstüne çıkıncaya ve işsizlik oranı % 6.5 seviyesine ininceye kadar sürdürüleceğini ifade etmiştir.

Başta FED olmak üzere G-20'nin büyüklerinin piyasaya sürekli para pompalama politikasının gayesi, paranın değerini düşürerek ihracatı desteklemek, ithalatı caydırmak yoluyla milli ekonomiye destek vermek. Fakat bu politika kur savaşlarını tetiklerken benzer sebeple diğer ülkelerin ekonomilerine zarar vermektedir. “Ayrıca oluşturduğu sıcak para, gelişmekte olan ülkelerde borsaları ve emlak fiyatlarını aşırı yükselterek balonlar oluşturuyor. Sıcak para aynı zamanda gelişmekte olan ülke paralarının değerlenmesine yol açarak bu ülkelerde ekonomik dengelerin bozulmasına sebep oluyor. Sıcak para dalgası tersine dönüp de bu balonlar patladığında, nasıl bir yangın çıkacağını kestirmek zor değil. Bu sebeple Brezilya, sıcak para giriş ve çıkışlarını zorlaştırma yoluna gitti. Benzer şekilde İsveç, Frank'ın yükselmesini önlemek için sınırsız müdahale kararı alarak kur savaşına katıldı.”

2008 mali krizinden sonra 2010'dan itibaren giderek yoğunlaşan kur savaşları aradan bunca zaman geçmesine rağmen durulmak bir yana giderek daha da sertleşeceğe benziyor. Başta ABD ve AB olmak üzere kamunun borç yükü kriz boyutunda. Bu sebeple ekonomilerini finansal genişleme politikalarıyla iyileştirme imkânları oldukça sınırlı. Çözüm verimliliği artıracak işgücü reformunda. Ancak siyasi olarak acıtacak tedbirlere başvurmak cesaret işi. İtalya'nın teknokrat hükümeti bu yönde bir adım atmaya kalktı ve devrildi. Verimlilik artmadan ekonomiler canlanmayacak. Bu durumda ise “borç krizi” çözümsüzlüğünü sürdürecektir. Finansal

piyasalarda bugün görülen nisbi dehşet dengesi yerini başta FED ve ECB (AB Merkez Bankası) olmak üzere merkez bankaları “şapkadan tavşan çıkarma”ya zorlanacak. Bugün oynanan oyun gelişmiş ülkelerin hepsi bir yarış içinde paralarını diğerlerine göre daha az değerli yapmaya çalışıyor. Nihayetinde ise kur savaşı “zerosum” oyunundan başka bir şey değil. Geriye meydana getirilen riskler kalıyor. Devreye ticaret savaşlarının girmesi, politik gerilimlerin artarak küresel finans savaşının patlak vermesi ve nihayet başta konvansiyonel silahların kullanıldığı ama arkasından hangi “Armagedon” silahının kullanılacağı tahmin bile edilemeyeceği bir sıcak çatışma gibi tehlikeli süreçler. Bu süreçte “canı yanan eşek beygiri geçer” Türk atasözü her zaman ihtimal dâhilinde olabilir.

Bir kez daha Rickards’ın “Kur Savaşları”na bakalım. 2011 yılına geldiğinde ABD’nin getiri eğrisinde çok aşağı seviyelerde olduğunu gösteren belgeler ortaya çıkmıştı. Daha çok sayıda insanın harcadığı emek toplum için daha az şey üretiyor, gelir ve kârlardaki artışın çoğuna seçkinler el koyuyordu. 2010 yılında 44 milyon Amerikalı -2013 yılının Mart ayında 17 milyonu çocuk 47 milyon- karnını yiyecek karnesiyle doyururken 24 hedge fonu yöneticisinin kendilerine bir senede 22 milyar doların üzerinde kazanç sağladığını bildirilmişti. Yine aynı dönemde 20 milyondan fazla Amerikalı ya işsizdi ya da emek gücünden ayrılmıştı ama iş aramaktaydı. ABD’nin Gini katsayısı şu sıralarda büyük bir gelir eşitsizliği ve servetin seçkinlerin elinde birikmesiyle nitelenen klasik oligarşik bir toplum olan Meksika’ninkine yaklaşıyor. Seçkinlerin RANT arayışının bir başka ölçüsü en üst % 20’lik gelir dilimindeki Amerikalıların kazandığı tutarın yoksulluk sınırının altında yaşayanların kazandığı miktara oranıdır. Bu oran 1968 yılının ABD’sinde 7.7’ye 1 gibi düşük bir seviyeden 2010 yılının Amerika’sında 14.5’ye 1 oranına fırlamıştır. “ABD’de hem Gini katsayısındaki hem de servet-yoksulluk oranındaki bu eğilimler Joseph A. Tainter’in (The Collapse of Complex Societies- Karmaşık Toplumların Çöküşü) çöküşü yakın olan medeniyetlerle ilgili bulgularıyla uyumludur. Toplum kitlelerine girdileri karşılığında negatif getiri verirse, bu kitleler toplum dışı kalır ki, bu son tahlilde hem kitleler hem seçkinler için istikrarsızlık demektir.” Meşhur emtia yatırımcısı ve finans uzmanı Jim Rogers, önümüzdeki dönemde hem milli ekonomiler hem de piyasaları kötü günlerin beklediğini söyledi. Rogers, “Parasal genişlemeye devam etmek yakında bir çöküşün gerçekleşmesine sebep olacak. Kimse ve hiçbir ülke bu parasal genişleme trendinden muaf değil böylesi bir çöküş herkesi etkisi altına alacak. Paranın giderek daha fazla basılması artık insanların

kâğıt parayı değersiz bularak uzaklaşmasına, bir değer olarak görmemesine yol açacak. Bunun sorumlusu da FED olacak” diye konuştu. Bütün bunların anlamı şudur: Kur savaşları, ticaret savaşları ve nihayet küresel finans savaşları yalnızca “şiddet kullanmadan” hedef ülke ve bölgeyi veya yeryüzünü topyekûn ele geçirme teşebbüsünden ibarettir. Ancak 2008 mali krizi ile başlayan süreç, neoliberal ekonomi paradigmasının hayali kapitalizm modellerine dayanan beylik ikonlarının teker teker yıkılacağı bir dönemde yaşanacağına dair işaretleri de bünyesinde taşımaktadır. Nitekim 24 Ocak 1980 Kararları’nın getirdiği birtakım fetişlerinde Türkiye’de de kırılmasının zamanı gelmiş durumdadır. Unutmayalım! Her ekonominin bir siyaseti, her siyasetin bir ekonomisi vardır.

KAYNAKÇA

- 1968: 39, 2006: 47, 2009: 48.
- AlexCarey, “ReshapingtheTruth:PragmatistsandPropagandists in America”, MeanjinQuarterly, Cilt 35, 1976, No:4.
- Alp Keler, Ak Portföy Genel Müdürü, “Kur Savaşları” kitabının “Sunuş” yazısından.
- AmyCortese, “Loka Yatırım”-Yerel Yatırım Devrimi ve Bundan Faydalanmanın Yolları”, Türkçesi: A. Müge Karan, Modus Kitap, İstanbul 2013.
- Center forCareer Development in EarlyCareandEducation, “BriefingBooklet: Advance Reading for”, September 14, 2000, WheelockCollege, Boston, MA.
- David Kocieniewski, “G.E’sStrategiesLet it AvoidTaxesAltogether”, New York Times, 24 Mart 2011.
- Don Lee, “U.S. JobsContinuetoFlowOverseas”, Los Angeles Times, 6 Ekim 2010.
- Donna Smith, “StudySaysMostCorporations Pay No U.S IncomeTaxes”, Reuters, 12 Ağustos 2008, - www.reuters.com/article/2008/08/12/us-usa-taxes-corporations-idUSN1249465620080812
- Ed. Hale Balseven ve Fuat Ercan, “Kriz ve Türkiye – Aşınan Teoriler” İçinde Sevde Yazıcı, “Kriz ve Korku: Sinema Üzerinden Krizin Sinemasal Algısı”, Phoenix Yayınları, Ankara 2013.
- Edward S. Herman ve Noam Chomsky, “Rızanın İmalatı – Kitle Medyasının Ekonomi Politigi”, Türkçesi: Ender Abadoğlu, bgst Yayınları, İstanbul 2012.

- Edward S. Herman ve Robert McChesney, “The Global Media”, Cassell, Londra, 1997.
- Ercan Kumcu, “Finansal Piyasalar Duruldu Ama”, Haber Türk, 29 Ocak 2013.
- Filiz Aydoğan, “Medya ve Popüler Kültür Üzerine Yazılar”, Mediacat Kitapları, İstanbul, 2004.
- Frank Rich, “Who Will Stand Up to the Super Rich”, New York Times, 14 Kasım 2010.
- Frank Schirrmacher, “EGO, Das Spiel, Des Lebens”
- Haber Türk, “Oyun Yaşı 5’e Düştü, Ciro 200 Milyon Dolara Çıktı Ama”, 27 Nisan 2012.
- Ha-Joon Chang, “Kapitalizm Hakkında Size Söylenmeyen 23 Şey”, Türkçesi: Belgin Tupal, Say Yayınları, İstanbul, 2011.
- Hakan Özyıldız, “Savaşa Hazır Mıyız?”, Haber Türk, 9 Şubat 2013.
- Hürriyet, “Steve Jobs, Küresel Gençliği İstanbul’da Kahve İçerken Görmüş”, 26 Ekim 2011.
- Hürriyet, “Ekonomik Kriz Oyun Satışlarını Etkilemedi”, 11 Ağustos 2012.
- Ivan Krastev, “Niçin Modern Elitlerin Meşruiyeti ve Yönetme Kapasitesi Kalmadı”, Turquie Diplomatique, 15 Temmuz-15 Ağustos 2013, Sayı:54.
- İsmet Özkul, “2013 Kur Savaşları Yılına Dönüşebilir”, Haber Türk, 14 Ocak 2013.
- James Rickards, “Kur Savaşları-Bir Sonraki Küresel Krizin Oluşumu”, Türkçesi: Neşenur Domaniç ve Nusret Avdan, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- James Rickards, “Kur Savaşları-Bir Sonraki Küresel Krizin Oluşumu”, Türkçesi: Neşenur Domaniç ve Nusret Avkan, Scala Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 25-293.
- Jesse Drucker, “Google 2.4 % Tax Rate Shows How \$ 60 Billion Lost to Tax Loopholes”, Bloomberg, 21 Ekim 2010.
- John Bellamy Foster, “Kapitalizmin Malileşmesi ve Kriz”, Kalkedon Yayınları, Türkçesi: Çiğdem Çidamlı, İstanbul 2008.
- John Gray, “Kara Ayın-Apokaliptik Din ve Ütopyanın Ölümü”, Türkçesi: Bahar Tırnakçı, YKY, İstanbul 2013.
- Julie A. Nelson, “Hayatımızdaki Ekonomi”, Türkçesi: Didem Kizen, YKY, İstanbul 2011.

- Julie A. Nelson, “Hayatımızdaki Ekonomi”, Türkçesi: Didem Kizen, YKY Yayınları, İstanbul, 2011.
- Karl Blessing Vrelag, 18. Februar 2013, 352 Seiten.
- Levent Seçkin, “Çok Önemli Bir Kavram Ekran Gerçekliği”, Bilim ve Ütopya Dergisi, Aralık 2011, Sayı:210.
- Mart 2013, %10.7.
- Mehmet Semih Söylemez, “Duygusal Sermaye”, Final Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2012.
- Michael E. Porter and Mark R. Kramer, “The Big Idea: Creating Shared Value”, Harvard Business Review, Ocak 2011.
- Michael Parenti, “Democracy for the Few”, 5. Baskı, St. Martin’s Press, New York, 1988.
- Michael Powell, “Profits Are Booming, Why Aren’t Jobs?”, New York Times, 9 Ocak 2011.
- Michael Ryan ve Douglas Kellner, “Politik Kamera”, Türkçesi: Elif Özsayar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1997.
- Michael Tanzer, “Globalizing the Economy”, Monthly Review, Eylül 1995.
- Milliyet, Vatan 19 Mart 2013.
- Mutlu Binark ve Günseli Bayraktutan Sütçü, “Kültür Endüstrisi ürünü olarak Dijital Oyun”, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2008.
- Nicholas D. Kristof, “A. Hedge Fund Republic”, New York Times, 18 Kasım 2010.
- Nilda Ferhan Efeçmar, “Bilinçaltının Büyüsü”, Sistem Yayıncılık, İstanbul, Temmuz 2012.
- Ömer Kurt, “Küçük Adamlarla Büyük oyunlar”, Pozitif Yayınlar, İstanbul, 2013.
- Prof. Barbaros Çetin, “İnsanlık Dünyayı Son 200 Yılda Bitirdi”, Milliyet, Düşünenlerin Düşüncesi, 1 Aralık 2012.
- Ramazan Kurtoğlu, “Evanjelizm – Hollywood ve Kabala’nın 13. Havarisi”, Sinemis Yayınları, Ankara 2012.
- Sefer Darıcı, “Subliminal İşgal – Bilinçaltımızı Ele Geçiren Mesajlar”, Destek Yayınları, İstanbul 2012.
- Stephen Lendman, “Küreselleşmenin Yüce Rahipleri: Bilderberg Konferans Buluşmaları”, Turquie Diplomatique, Temmuz 2013, Sayı:54.
- Stuart Hall, Der: Anthony King, Türkçesi: Gülcan Seçkin ve Ümit Hüsrev Yolsal, “Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etkinlik, Kültür, Küreselleşme Dünya Sistemi İçinde”, Bilim ve Sanat Kitabevi, Ankara, 1998.

- TheCorporateAccountability Project (online),
www.corporations.org/system , Ekim 2002.
- ThomaPalley, “Financialization: WhatIt is andWhayItMatters”,
WorkingPaper Series, No. 153, PoliticalEconomyResearchInstitute, Kasım
2007- <http://www.peri.umass.edu/pubication236+M505d3f0bd8c.0.html>
- Ünsal Oskay, “Çağdaş Fantazya”, Der Yayınları, İstanbul 2000.
- Vatan, Akşam, 25 Mayıs 2013.
- www.gallup.com/poll/141578/Americans-Theree-Times-Confident-Small-Big-Business.aspx
- ZhangDanhong, “Bankalar, Kriz ve Politika”, Aydın, Aralık
2012-Ocak 2013.